

A TÖRTÉNELEM NAGY REJTÉLYEI

A TORINÓI LEPEL

A XXI. század nagy rejtélye

T

orino, 1898. Secondo Pia fotográfus alig mer hinni a szemének. Nagy megindultsággal állítja, hogy 1900 év óta ő az első ember, aki megláthatta a Názáreti Jézus arcát. Amit

negatív képnek gondolt, valójában pozitív kép, amelyen nem csupán Jézus arca látszik, de testének mindkét oldala is, rajta a keresztre feszítéskor kapott sebekkel. Mégpedig olyan részletességgel, amit még az evangéliumok szövegében sem találni. Secondo Pia felvétele nyomán megszületett a szindonológia, vagyis a torinói lepelrel foglalkozó tudomány. A máig nyitott kérdés a XXI. század tudományát is foglalkoztatja, hiszen mindmáig nem sikerült megmagyarázni, hogyan kerülhetett

egy halotti lepelre egy férfi halovány képmása.

A torinói lepel kétségen kívül az egyik legalaposabban tanulmányozott történelmi tárgy, ennek ellenére nem tudunk magyarázatot lelteni a rajta látható keresztre feszített férfi testének lenyomatára. Ugyan számos kísérlet történt arra, hogy reprodukálják a képmást, de eddig nem sikerült az eredeti valamennyi részletét hűen visszaadó másolatot készíteni róla. Továbbra is rejtély, milyen folyamat rögzítette a képmást a halotti lepel felszíni rostszálaira, s valószínűleg ez teszi a torinói leplet annyira érdekessé: az ember képes néhány másodperc alatt kapcsolatba lépni a földgolyó túloldalán élő társaival, de még mindig nem tudja megmagyarázni a leplen levő arcmásnak az eredetét, amely rendületlenül állja a tekintetünket.

A szindonológia a „lepel” jelentésű görög *szündon* szóból származik, és számos tudományterületet ölel fel, a történettudománytól a pollenelemzésen át a fizikáig és fotográfiáig. Ha csak a szövet történetét vizsgáljuk, a középkori Európától eljutunk a templomos lovagokhoz, Konstantinápolyba, a Bizánci Birodalomig.

Mivel szinte végtelen a kutatási területek száma, ez azt is jelenti, hogy egyetlen mű nem képes foglalkozni a kérdés valamennyi vonatkozásával. Mindemellett az is nehezíti a torinói lepelről érkezők feladatát, hogy szinte lehetetlen elfogulatlan álláspontra jutni. Hiszen a szerzők vagy szilárdan hisznek a lepel valódiságában, s így mindent, ami alátámasztja az érvelésüket, kritika nélkül elfogadnak, vagy eleve meg vannak győződve arról, hogy a torinói lepel – mint minden ereklye – hamisítvány, a középkori hiedelmekre építő koholmány. Fél tucatnál is kevesebb azon művek száma, amelyek mindkét álláspontot tudományosan, mégis közérthetően tárják elénk – az Olvasó most épp egy ilyen könyvet tart a kezében. Ez a kötet minden eddigi eredményt képekkel ismerteti; megtalálható benne a vitatott szén-izotópos elemzés eredménye éppúgy, mint Mechthild Flury-Lemberg sokat emlegetett, de kevésbé értett 2002-es vizsgálata, illetve az olasz Luigi Garlaschelli legújabb próbálkozása a leplen látható ábrázolás reprodukálására.

Nagy látószögű optika szükséges ahhoz, hogy befoghassuk a torinói lepelrel kapcsolatos különféle vizsgálódásokat és a történetére irányuló kutatásokat. Kötetünkben nemcsak színes felvételek sokasága segíti az Olvasót,

hogy megismerje a leplet, annak anyagát, a rajta látható ábrázolást, hanem egy jól áttekinthető modellábra is a radiokarbonos (C-14) kormeghatározás menetéről. Emellett a könyv részletesen feltérképezi a leplen található összes elkülöníthető foltot. Bár a torinói lepel tudományos szempontból igen alaposan körüljárt lelet, mégis csupán egyike egy ereklyecsoporthoz, amelynek többi tagja kevésbé ismert, és sok esetben az eredetiségük eleve kevesebb hitelt kap. Az etiópiai Akszumban fellelt Frigyláda vagy Szövetség ládája, illetve a Szent Grál (pontosabban a Valenciában őrzött Szent Kehely) ismertetése mellett a kötet zárásaként szóba kerül a német nemzetiszocialisták különös vonzalma is e tárgyak iránt. Könyvünk igyekszik bevezetni az Olvasót az itt említett rejtélyek megfejtéséhez szükséges ismeretekbe és kutatási módszerekbe.

Mark Guscín

Nyelvész, regényíró és műfordító, diplomáját klasszika-filológiából szerezte a Manchesteri Egyetemen. Írt könyvet Veronika kendőjéről és a torinói lepelről, illetve ő irányítja a *Brit Torinói Lepel Társaság* szakkiadványainak megjelentetését.

AZ UTOLSÓ KIÁLLÍTÁS

2010. április 10-én nyílt meg az a kiállítás, amelyen utolsó alkalommal került a közönség elé a nagy érdeklődést kiváltó torinói lepel.

8.
oldal

Bevezetés

24.
oldal

Hogyan került a lepel Torinóba?

26.
oldal

Hamisítvány-e a torinói lepel?

32.
oldal

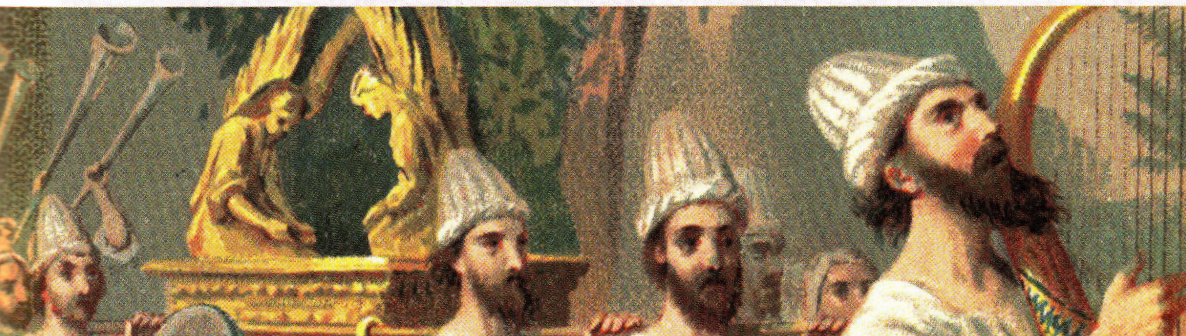
Mi is az a Szent Grál?

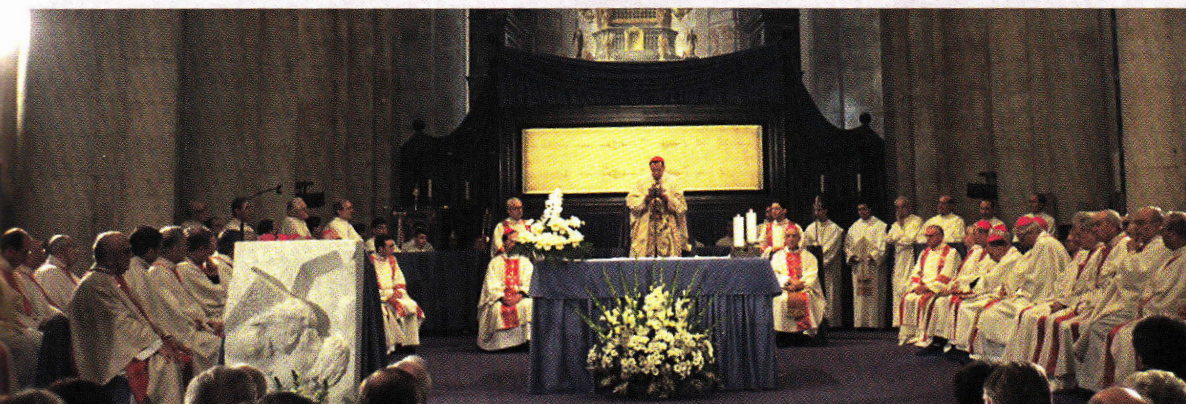
Miért vonzotta a nácikat a Szent Kehely?

34.
oldal

Hol rejtették el a Szövetség ládáját?

36.
oldal

Egyéb hipotézisek

40.
oldal

A szent lepel és más rejtélyek

A torinói lepel a kereszténység egyik legjelentősebb ereklyéje. A hívők úgy tartják, hogy ez volt Jézus halotti leple, amelybe a keresztről levett testét csavarták. A szkeptikusok csupán egy hamisított ereklyét látnak benne.

A torinói lepel, tudományos nevén a Sindon (a görög *síndon*, „lepel” szóból) egy téglalap alakú szövet, amelynek mérete jelenleg 442 × 113 centiméter. A lepel változatos története során e méretek időről időre némiképp változtak. A szemlélő első pillantásra egy emberi test kettős rajzolatát fedezi fel rajta, egyik felén egy arc és a test elülső oldala, a másik felén a test hátuljának lenyomata látható. A kép a felszíni rostszálak halvány elszíneződése által rajzolódik ki. A leplen ezenkívül több háromszögletű lyuk, illetve számos folt fedezhető fel, mindezek az eltelt idő és két tűzvész (1532 és 1997) nyomait őrzik. A torinói lepel nem túlságosan látványos darab ahhoz képest, hogy ez az ereklye hivatott „tudományos” bizonyítékkal szolgálni a kereszténység megszületéséhez alapot szolgáltatató legendára,

miszerint a Názáreti Jézus feltámadt, miután a rómaiak az I. században keresztre feszítették és kínhalált szenvedett.

A torinói lepelereklye évszázadokig csupán a keresztény hívők számára volt érdekes. Ám az 1898-ban, Torinóban rendezett Olasz Általános Kiállítás alkalmával egy félhivatásos fotós, Secondo Pia elsőként engedélyt kapott, hogy lefényképezze a leplet. A képek előhívása során Pia döbbenettel állapította meg, hogy azokon egy szakállas férfi rajzolódik ki, akinek testén kínzásra utaló sebek nyomai láthatók, meglehetősen jól kivehetően. Vajon ez lenne Jézus hiteles képmása?

Mióta az I. század folyamán a kereszténység a judaizmustól elkülönült, s önálló vallássá vált, az új hitrendszer intézményes felépítménye számára nagyon értékes eszközt jelentettek a különféle ereklyék és szent tárgyak. Egy erőszakkal teli világban

a jobbára írástudatlan hívők mozgósításához jó eszközzül szolgált minden olyan tárgy, amely közvetlenül kapcsolatba hozható Jézussal, illetve tanítványaival (például a hajdani temetési helyekről, a katakombák holttesteket befogadó üregeiből származó por). Az ilyen ereklyék „megvédték” birtokosaikat az ellenségeiktől, illetve egybekovácsolták a keresztény közösségeket, amelyeknek a görög-római, az egyiptomi és a mezopotámiai eredetű vallásokkal kellett versengeniük a fennmaradásért. Az első miséket a mártíriumot szenvedett keresztények sírjai vagy kriptái közelében, illetve a kriptákban felállított oltár körül tartották, később ezeken a helyszíneken épültek fel az első keresztény templomok.

A katolikus egyház a „népi hitélet” részeként fogadja el az ereklyék tiszteletét, illetve a szentélyek felkeresését, a zarándoklatokat, a körmeneteket, a keresztút

A MESSIÁS ARCA?

Ezt az arcot tiszteli sok millió keresztény hívő Krisztus valódi képmásaként.

végigjárását, a vallásos örömtáncot, a rózsafüzérek és medálók viselését és így tovább. A kanonizált (hivatalosan elfogadott) ereklyék három kategóriáját különböztetik meg. Vannak testereklyék – szentként tisztelt személyek testének kisebb-nagyobb darabjai, de ide tartoznak hamvaik és csontjaik is; a szentek testével életükben érintkezett tárgyak – többek között ruhái vagy épp kínzatasának, rabságának eszközei (például láncai); olyan szövegek, amelyek közvetlen kapcsolatba kerültek az első kategóriába sorolt ereklyékkel, s úgy tartják, hogy átvették azok tulajdonságait.

A torinói lepel eredetiségével kapcsolatban kételyek merültek fel, amikor a szövet a XIV. században „előkerült”. Akik a leplet a Szent Mandülionnak tartják (lásd 17. oldal), azok szerint ez az emberi beavatkozás nélkül keletkezett képmás Edesszából (ma Urfa, Törökország) származott, onnan került Konstantinápolyba 944-ben, majd eltűnt, amikor a keresztes lovagok 1204-ben a várost kifosztották. Ezt követően a lepel másfél évszázadon át lappangott. 1349-ben Geoffroi de Charny francia lovag engedélyt kért, hogy kápolnát építtethessen Lirey nevű birtokán, ahol elhelyezheti Krisztus halotti leplét. Egyelőre nem tisztázott, milyen körülmények között került a lepel a herceg birtokába. Az engedélyt megkapva Geoffroi lovag Champagne városkában felépíttette a kis szűz templomot, ahol a leplet

1355-ben elhelyezték, és nyilvánosan bemutatták. 1389-ben a közeli Troyes püspöke, Pierre d’Arcis levelet írt VII. Kelemen pápának, melyben azt állította, hogy „Lirey hercege, megtévesztő és hamis módon, kapzsiságtól és nem hitbuzgalomtól hajtva, pénzsóvárságból elhelyezett a templomában egy szövetet, melyen ügyesen szerkesztett kép látható [...], állítván, hogy ez az a lepel, amelybe Megváltónkat, Jézus Krisztust göngyölték, midőn a sírba tették. S ezt nemcsak Franciaországban terjesztette el, hanem az egész világon, hogy az emberek mindenhol idesiesse-

nek a láthatására.” Úgy tűnik, már az előző püspök, Henri de Poitiers is tudott a hamisítványról, neki „egy festő, aki a vásznat készítette, bevallotta az igazságot”. Nem bizonyított, hogy Pierre d’Arcis el is küldte levelét a pápának, s mivel abban név szerint nem említi a festőt, a püspök vádja nem bizonyított.

Ugyanez a Geoffroi de Charny volt az, aki első alkalommal bocsátotta közszemlére a leplet annak „visszatérése” alkalmából, s ez a kiállítás vonzotta „mindenfélről a sok embert” – akik szűz pénzt hagytak a Párizsba vagy más székhelyekre

vezető utak menti fogadókban és kocsmákban.

A LEPEL MEGÓVÁSA

A XIV. század óta, amikor előkerült, a leplet összehajtogatva tárolták (kivéve a nyilvános bemutatók, tárlatok alkalmával) egy ezüst ereklyetartóban. Ez a tartó megrongálódott, amikor 1582-ben Chambéryben tűz ütött ki. Miután Torinóba került, a szövetet egy fahengerre felcsavarva tárolták, s úgy helyezték a szintén ezüsből készült új ereklyetartóba. Egészen 1997-ig volt ez így, amikor is egy hatalmas tűzvész erősen megrongálta

a torinói székesegyház épületét. Ekkor elérkezettnek látták az időt, hogy új tárolási formát keressenek a lepelnek. Egy véletlen tüzeset – immár a harmadik a lepel történetében – csak tovább erősítette a hívek meggyőződését az ereklye valóságával kapcsolatban. A tűzre egy palotőr, Giuseppe Ivano figyelt fel 1997. április 11-én éjfél tájban. „Először füstszagot éreztünk, aztán megláttuk a katedrálisban elharapódzó lángokat” – mesélte később az őr. Azonnal értesítették a székesegyház papját, Francesco Barberót, illetve kihívták a tűzoltókat. 1993-ban

ZARÁNDOKLAT

A leplet a XVI. század vége óta őrzik a torinói Keresztelő Szent János-székesegyházban. Eredetiségét ugyan máig sokan vitatják, de a lepel a katolikusok legjelentősebb ereklyéje, és évente sok millió zarándokot vonz.

AZ 1898-AS KIÁLLÍTÁS

A Torinóban 1898-ban rendezett Olasz Általános Kiállítás plakátja. Itt készült az első fényképfelvétel a torinói lepelről, amely felkelte a világ figyelmét.

a leplet a székesegyház biztonságosabb területén helyezték el, előtte ugyanis az oltáron feküdt, így a tűz bizonyosan elpusztította volna. A mentési munka legfontosabb feladata nem is a tűz eloltása, hanem a lepelereklye megmentése volt. Mario Trematore tűzoltó kötőrő kalapácsot ragadott, és nekiállt betörni a 39 mm vastag golyóálló üveget, amely mögött a leplet őrizték. Egy örökkévalóságnak tűnt az a néhány perc, amely meghozta az eredményt: a torinói leplet hajnali 1 óra 30 perckor sikerült kiemelni a vitrinből és biztonságba helyezni.

A torinói lepel 2002-ben teljes restauráláson esett át. Ezt követően az ereklyét kifeszített állapotban helyezték egy repülőgépekhez is használt alumíniumötvözetből készült urnába, amelynek fedlapja páncélüveg, a súlya majdnem egy tonna. Az urnában argongázt keringetnek, amelyhez nagyon kis mennyiségben oxigént kevernek – ezáltal fenntartható a szövet „lélegzése” és biztosítható, hogy semmilyen biológiai vagy más szennyezés ne érje.

RELIKVIÁK

Az ereklyék a keresztes hadjáratok idején jelentek meg,

Zarándoklatok célpontjai

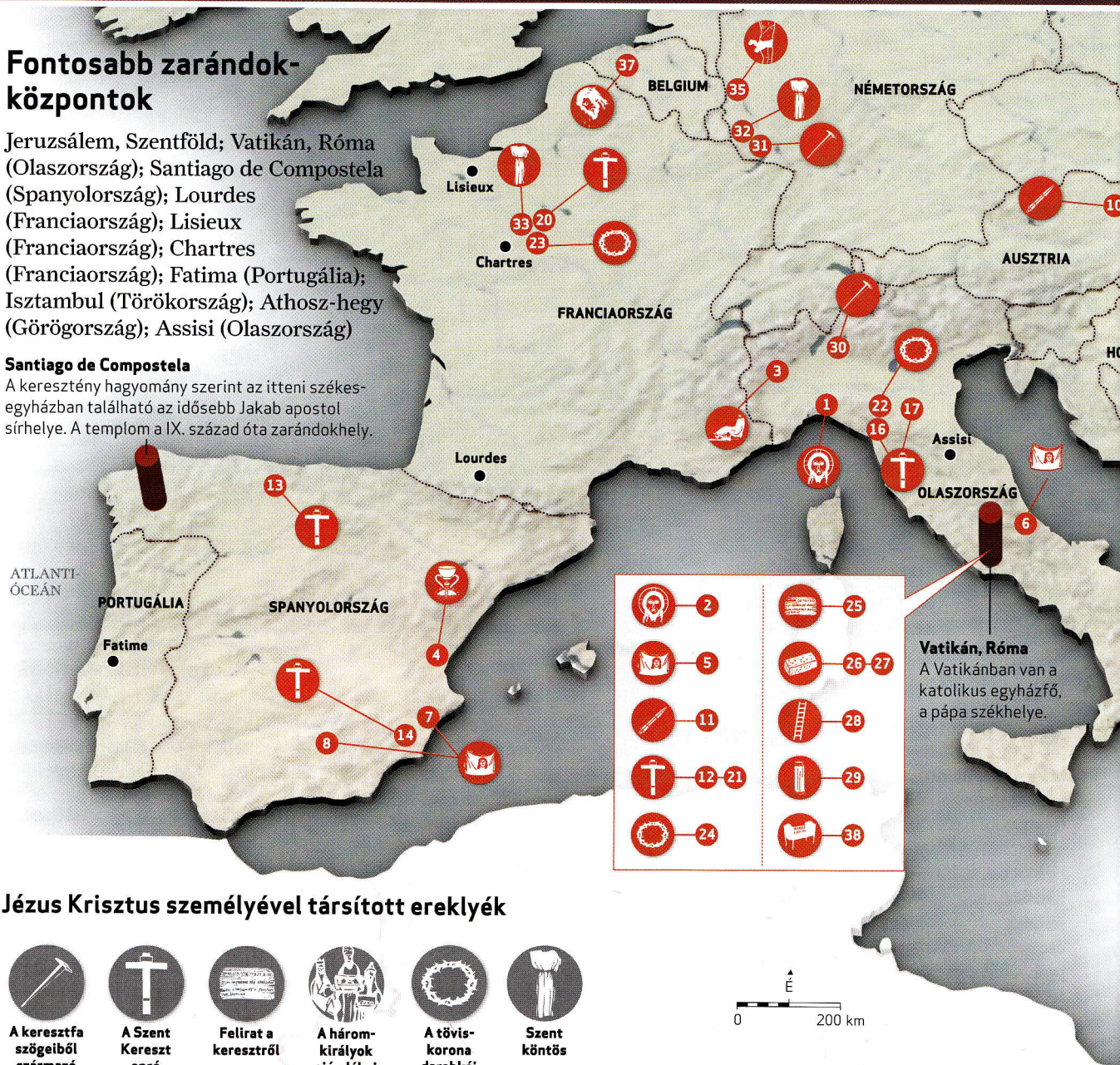
Az évszázadok folyamán egyes helyek a vallásos elköteleződés színhelyeivé váltak mind a katolikus, mind az ortodox egyház számára. Közülük a legjelentősebbek Róma, Jeruzsálem és Santiago de Compostela, valamint Isztambul, a Bizánci Birodalom egykori fővárosa és az ortodox egyház központja.

Fontosabb zarándok-központok

Jeruzsálem, Szentföld; Vatikán, Róma (Olaszország); Santiago de Compostela (Spanyolország); Lourdes (Franciaország); Lisieux (Franciaország); Chartres (Franciaország); Fatima (Portugália); Isztambul (Törökország); Athosz-hegy (Görögország); Assisi (Olaszország)

Santiago de Compostela

A keresztény hagyomány szerint az itteni székes-egyházban található az idősebb Jakab apostol sírhelye. A templom a IX. század óta zarándokhely.

Vatikán, Róma
A Vatikánban van a katolikus egyház fő, a pápa székhelye.

Jézus Krisztus személyével társított ereklyék

Láthatók különféle
ősi nyelvekből
származó írásjelek
a Szent Leplen?

Amikor 1979-ben több vizsgálatnak vetették alá a torinói lepen kirajzolódó képeket, Piero Ugolotti vegyész úgy vélte, az arc körül különféle feliratokat lát. Ezek görög, latin és héber írásjeleknek tűntek. 2009-ben Thierry Castex francia kutató a héber fonémák között arámi karaktereket is felfedezett. Egy kutatócsoport a NASA által fejlesztett készülékkel elemezte a fényképet, s azon a szemre helyezett római kori pénzek lenyomatát látta.

Jelmagyarázat

1 S. Bartolomeo degli Armeni-templom, Genova, Olaszország	20 Notre-Dame-székesegyház, Párizs, Franciaország
2 Matilda-kápolna, Vatikán	21 Jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilika, Róma
3 Torinói székesegyház, Olaszország	22 Santa Maria della Spina-templom, Pisa, Olaszország
4 Valenciai székesegyház, Spanyolország	23 Notre-Dame-székesegyház, Párizs, Franciaország
5 Szent Péter-bazilika, Vatikán	24 Jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilika, Róma
6 Santo Rostro di Manoppello-templom, Pescara, Olaszország	25 Jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilika, Róma
7 Santa Faz-kolostor, Alicante, Spanyolország	26 Jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilika, Róma
8 Mária mennybemenetele-székesegyház, Jaén, Spanyolország	27 Lateráni Szent János-főszékesegyház, Róma
9 Ecsmiadzin székesegyháza, Örményország	28 Lateráni Szent János-főszékesegyház, Róma
10 Schatzkammer (Kincstár), Bécs, Ausztria	29 Szent Praxedis-bazilika, Róma
11 Szent Péter-bazilika, Vatikán	30 Monzai székesegyház, Olaszország
12 Szent Péter-bazilika, Vatikán	31 Trieri székesegyház, Németország
13 Santo Toribio de Liébana-kolostor, Cantabria, Spanyolország	32 Trieri székesegyház, Németország
14 Vera Cruz-bazilika, Murcia, Spanyolország	33 Argenteuili bazilika, Franciaország
15 Szent Sír-templom, Jeruzsálem, Izrael	34 Dubrovnik-i székesegyház, Horvátország
16 Písa-i székesegyház, Olaszország	35 Aquisgrani székesegyház, Németország
17 Firenzei székesegyház, Olaszország	36 Szent Pál-kolostor, Athosz-hegy, Görögország
18 Koutloumousiou kolostor, Athosz-hegy, Görögország	37 Szent Vér-bazilika, Brugge, Belgium
19 Dečani-kolostor, Koszovó	38 Santa Maria Maggiore-bazilika, Róma

Az amerikai földrészen

- Guadalupei Miasszonyunk-székesegyház, Mexikó
- Aparecidai Miasszonyunk-székesegyház, Brazília

Jeruzsálem, Szentföld

Jeruzsálem a keresztények szent városa. Jézus élete egy részét itt töltötte, itt került sor az Utolsó Vacsorára, és itt feszítették keresztre. A Szentföldön vannak más jelentős bibliai helyszínek is, ilyen Betlehem és Názáret.

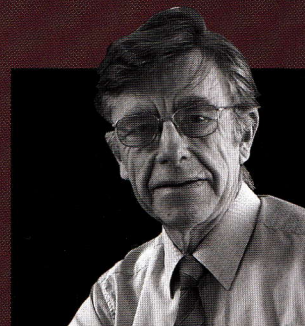

ezeknek a hitvédő háborúknak hatalmas kulturális, politikai és gazdasági kihatása volt. A XII. század elején rengeteg kereszties lovag tért haza a Szentföldről valamilyen ereklyével, s ezeket európai birtokaikon álló plébániatemplomoknak, kolostoroknak vagy remeteségeknek adományozták. Az ereklyék révén legitimizálták felsőbbbségüket a helyi egyház felett, illetve igazolták háborús kiruccanásukat. A jelentősnek tekintett ereklyék ráadásul a zarándokokat is vonzották. A középkori Európában gyakorlatilag nem volt olyan templom, amelynek ne lett volna ereklye a birtokában. Senkit sem zavart, hogy milyen sok darabkája létezik az Igazi Keresztnek, a „szent szögek”-nek vagy a töviskoronának, s az sem, hogy Longinus, a római centurio lándzsájából, amellyel átdöfte a Megváltó oldalát, igencsak sok példány lelhető fel, akárcsak a Krisztus vérére felfogó Grálból... Bizáncban és a Közel-Keleten egész iparág fejlődött ki, mindent készítették, amire Európában igény mutatkozott. Néhány uralkodó, köztük IX. (Szent) Lajos XIII. századi francia király, vagy a XVI. században II. Fülöp spanyol uralkodó tekintélyes ereklyekollekcióval büszkélkedhetett – egy-egy ereklyéért kész vagyont voltak hajlandók fizetni. Hivatalos másolatok is készültek, ezeket pápák és uralkodók ajándékozták becses vendégeiknek, illetve újonnan felszentelt katolikus templomokat eskísítettek velük. Ez a gyakorlat vezetett oda, hogy az amerikai földrészen nem kevesebb mint öt másolat létezik a torinói lepelből: van egy New Jerseyben (USA), a dominikánus kolostorban, egy másik a kanadai Québec orsolyita rendházában, kettő a mexikói Pueblában, s egy az argentinai Santo Domingo-zárdában. És nem feledkezhetünk meg az Európa-szerte szép számmal fellelhető egyéb „lepek”-ről vagy lepelarabokról sem. Pedig logikus, hogy ha Jézus feltámadt, akkor nem maradhatott semmiféle testereklve vagy csontdarab a sírjában. Ráadásul a körülményekor levágott fitymadarabkájaiból is számos példány kering a világban. Ennek az ereklye-

nek a tiszteletét végül a katolikus tanok tisztaságáért felelős vatikáni testület, a Hittani Kongregáció el is törölte. Ugyancsak megsokszorozódott Jézus köntöse, amelyet állítólag az Utolsó Vacsora alkalmával viselt, s amelyet megfeszítése előtt a római katonák letéptek róla. Az egyik ilyen köntöst a németországi Trier székesegyházában tisztelik, egy másik a franciaországi Argenteuilben látható. Jézus ágyékkendőjével kapcsolatban is hasonló ellentmondást találhatunk, ennek egyik példányát spanyol földön, Leridában őrizték, míg nem a polgárháború idején nyoma veszett.

TÖRTÉNELMI ESEMÉNY

Amikor Secondo Pia 1898-ban előhívta a lepelről készült fotó negatívját, hamisítással vádolták meg. A Vatikán ugyanakkor örömmel fogadta a fényképész bejelentését. A hivatalos vatikáni napilap, a *L'Osservatore Romano* június 14-i számában „Csodás esemény” címmel jelent meg egy cikk. A XIX. század végén a katolikus egyház különösen nehéz helyzetben volt, a polgári megmozdulások és az ipari forradalom nyomán befolyása megcsappant Európában. Megjelent a filozofikus ateizmus, vagyis az agnoszticizmus, amely megkérdőjelezte, olykor egyenesen nevetségesé tette a katolikus tanokat. A torinói lepel birtokában (amely 1453 és 1983 között a Savoyai-ház tulajdonát képezte) a Vatikán úgy hitte, adu van a kezében, amellyel visszavághat ellenfeleinek. Paradox módon a torinói lepel fordította szembe a katolikus kánonnal az egyik legműveltebb franciát, Ulysse Chevelier-t, de megtérítette az egykor közismerten ateista Yves Delage-t, a Sorbonne állattan-, anatómia- és élettanprofesszorát. A vita 1931-ben ismét fellángolt, amikor Guiseppe Enrie elkészítette a második hivatalos fényképsorozatot a lepelről, amely igazolta egy szabad szemmel nem látható negatív ábrázolat létezését. 1988-ban a Szentszék engedélyt adott az ereklye radiokarbonos (C-14) vizsgálatára. Három független laboratórium – az Arizonai Egyetem,

Ian Wilson

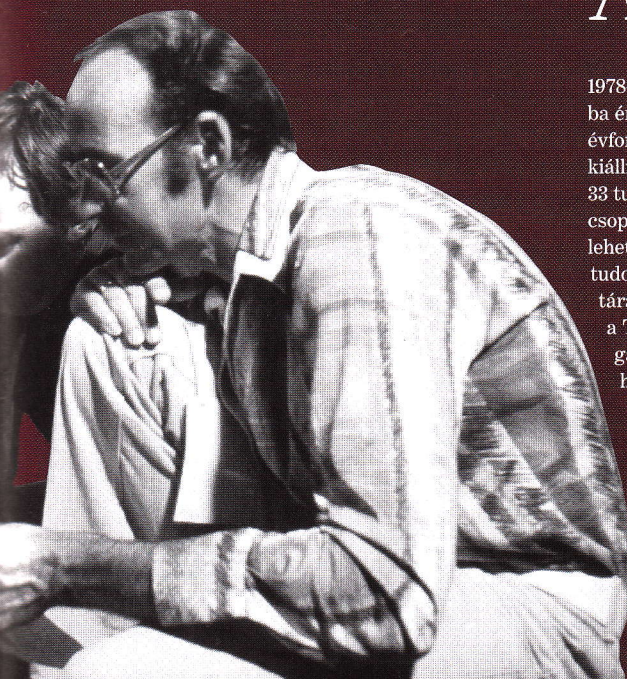
1941

A brit születésű Wilson a torinói lepel egyik legismertebb kutatója, több szakkönyv szerzője. Nemzetközi hírnevét a lepelről 1978-ban írt *The Turin Shroud: The Burial Cloth of Jesus Christ?* című könyvének köszönheti. 2008-ban *The Shroud: The 2,000 Year Old Mystery Solved* című munkájában megoldottnak nyilvánította a kétezres éves rejtélyt.

ELLENTMONDÁSOS Elsőként vetette fel a vitatott hipotézist, miszerint az edesszai arcmás azonos a torinói lepellet.

A STURP-vizsgálat

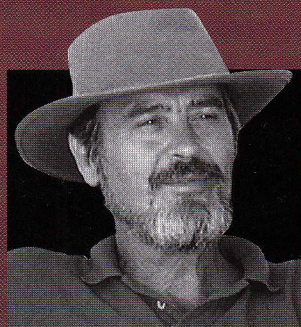

1978-ban a lepel Torinóba érkezésének 400. évfordulóját ünneplő kiállítással egy időben 33 tudósból álló kutató-csoport alakult a lepel lehető legalaposabb tudományos vizsgálataira. A STURP, vagyis a Torinói Lepel Vizsgálata Projekt létrehívói közt volt John P. Jackson fizikus, Eric Jumper termodinamika-szakértő és William Mottern fényképész.

A csoport elnökévé Tom D'Muhala atomfizikust választották. A projektben részt vett továbbá John Heller biofizikus és Barrie Schwartz fotós is. A csapat 1978 októberében öt napig vizsgálta a torinói leplet. Fényképeket készítettek róla, illetve ragasztószalaggal szövet- és pormintákat vettek, és mikroszkóppal is megvizsgálták az anyagokat. A STURP következtetéseit 1981-ben tette közzé. Jelentésükben

leszögezték, hogy a leplel festék- vagy pigmentnyomokat nem találtak, a vérfoltok valóban vértől származtak, a leplet és a képmást nem művész készítette, viszont laboratóriumban végzett vegyi és fizikai eljárások közrejátszhattak a képmás keletkezésében. A fenti eredmények ellenére leszögezték, hogy „nem ismeretes olyan kémiai vagy fizikai módszer, amely a képmás egészét létrehozhatta volna”.

ISMERETLEN A torinói lepel kimerítő vizsgálata után is azt állítják a STURP résztvevői, hogy a képmás keletkezése továbbra is megoldatlan rejtély.

Leen Ritmeyer

1945

Régész és építész, aki a Biblia korának építészetével foglalkozik, s több mint 30 éven át kutatta Jeruzsálem és környéke szent helyeit. Vizsgálta Salamon templomát és az azon végzett átépítéseket, illetve a későbbi felújításokat. Kiemelt témája a bibliai idők Frigyládája is. Három évtizedes kutatómunkáját foglalta össze 2006-ban megjelent kötete, a *The Quest, Revealing the Temple Mount in Jerusalem*.

HITELESSÉG A holland származású Ritmeyer a bibliai tárgyú régészet egyik legautentikusabb ismerője.

Secondo Pia

1855–1941

Az olaszországi Astiban, Torinótól 55 kilométerre született ügyvéd hobbija az akkor még gyerekcipőben járó fényképezés volt. 1898-ban engedélyt kapott, hogy lefényképezze a torinói leplet. Az előhívás során felfedezte, hogy a negatívon sokkal részletesebben látszik az ábrázolás, mint a kidolgozott fényképen. „Megindított, amikor a Szent Képmás először kirajzolódott a lemezen” – állította Pia, akinek e véletlen felfedezése indította útjára a szindonológia tudományát.

FELFEDEZŐ Hobbijának köszönhetően Pia tette lehetővé, hogy meginduljon a vita a lepelről a hívők és a tudósok között.

Richard Cavendish

1930

Brit történész, szakterülete a középkor. Kutatásainak fókuszában a mágia és az okkultizmus áll, különösen a Brit-szigeten. Felelevenítve a klasszikus szerzők örökségét, amelyen például Roger Sherman Loomis, Cavendish a Szent Kehelyről írt elemzést *King Arthur and the Grail* (1978) című könyvében. Legjelentősebb munkája a 24 kötetes *Man, Myth & Magic: An Illustrated Encyclopedia of the Supernatural*.

MÍTOSZKUTATÓ A mágia világának elismert kutatójaként Cavendish az Artúr- és a Grál-mondakör szimbolikáját tanulmányozta.

Mark Guscini

1964

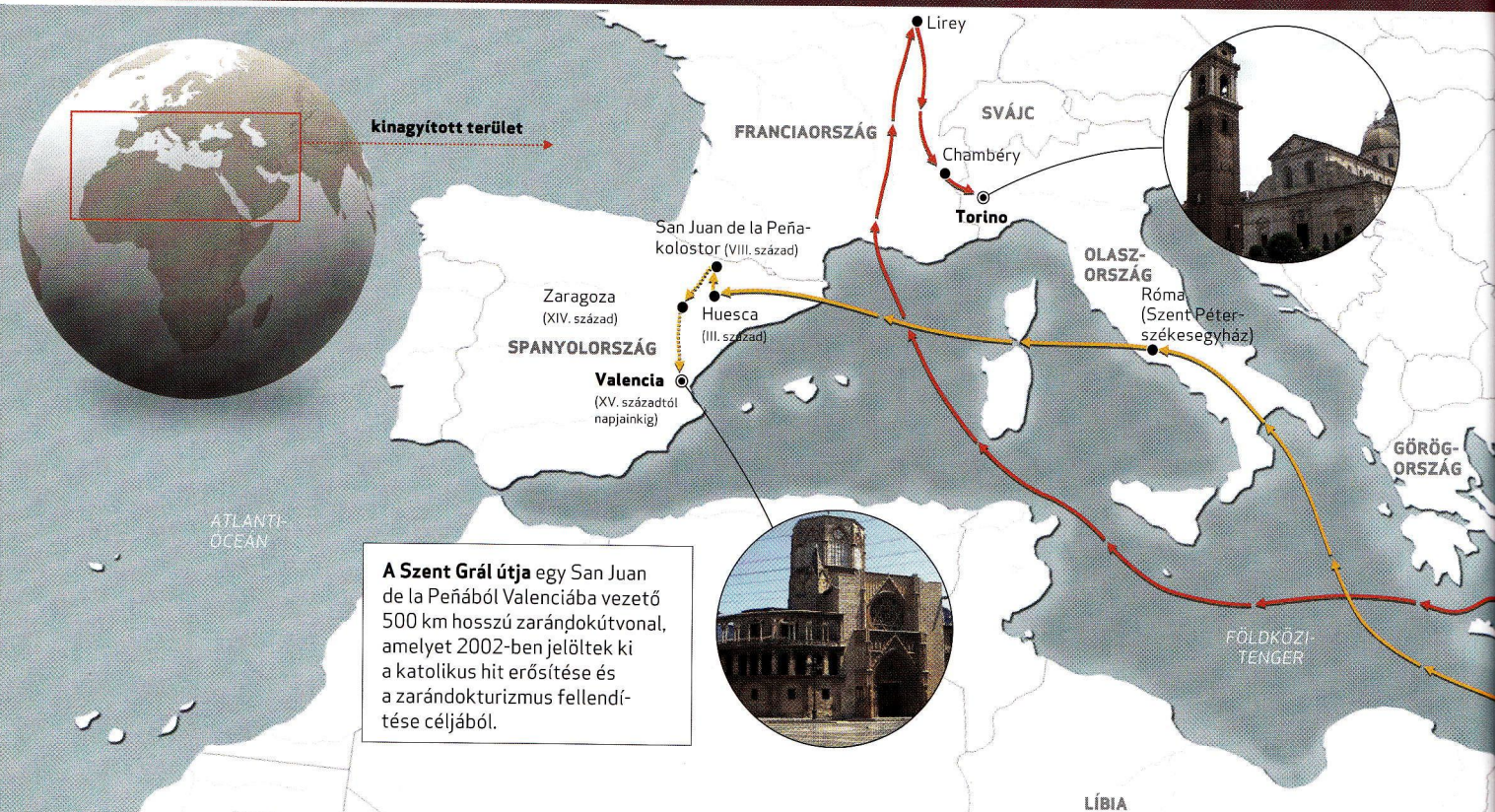
Brit filológus és fordító, jelenleg Spanyolországban él. Tanulmányokat írt a *Mandilion*ról, más néven az edesszai arcmásról, az ovidéi arekendőről, illetve a torinói lepelről. Tanulmányozta és angolra fordította egy 944-ben Konstantinápolyban megtartott szertartás szövegét, amelyben felmerült az edesszai arcmás és a torinói lepel közti kapcsolat. Nem ért egyet azzal az elmélettel, hogy a torinói leplel görög és héber feliratok láthatók.

SPECIALISTA Guscini a Jézus személyével közvetlenül összefüggésbe hozott szövegekről ír könyveket és cikkeket.

Az ereklyék útja

A torinói lepel, a Szent Grál és a Szövetség ládája a katolikusok számára legfontosabb három ereklye. Mindháromnál több tárgyról is állítják, hogy az a valódi ereklye. Noha bizonyosat nem tudunk, a térképen azokat az útvonalakat jelöltük, amelyeken az ereklyék feltehetően eljutottak Jeruzsálemből mai őrzési helyükre.

A Szent Grál útja egy San Juan de la Peñából Valenciába vezető 500 km hosszú zarándokút, amelyet 2002-ben jelöltek ki a katolikus hit erősítése és a zarándokturizmus fellendítése céljából.

SZENT GRÁL

ADATOK

- **Az első számú jelölt:** Valencia székesegyházának kelyhe.
- **Bibliai utalások:** Három evangélium – Máté (26,59), Márk (14,22–25) és Lukács (22,15–20) – mellett említi a korinthusbeliekhez írt első Pál-levelet is (11,23–27).
- **Jelenlegi őrzési helye:** Valencia, Spanyolország.
- **Leírása:** Ezt tartják a Jézus vérének felfogására szolgáló edénynek, de azonosítják az Utolsó Vacsora alkalmával Jézus által felmutatott Oltáriszentség (eucharisztia-) kehelynek is.
- **Súlya:** Nincs adat.

Méretei:

JELMAGYARÁZAT

- A torinói lepel útvonala
- A Szent Grál útvonala
- „A Szent Grál útja”
- A Frigyláda útvonala
- Jelenlegi őrzési hely

rejtélyek

Milyen lehetett a Szent Grál eredeti formája?
Bizonyos, hogy egy
kehelybe fogták fel
Jézus véré?

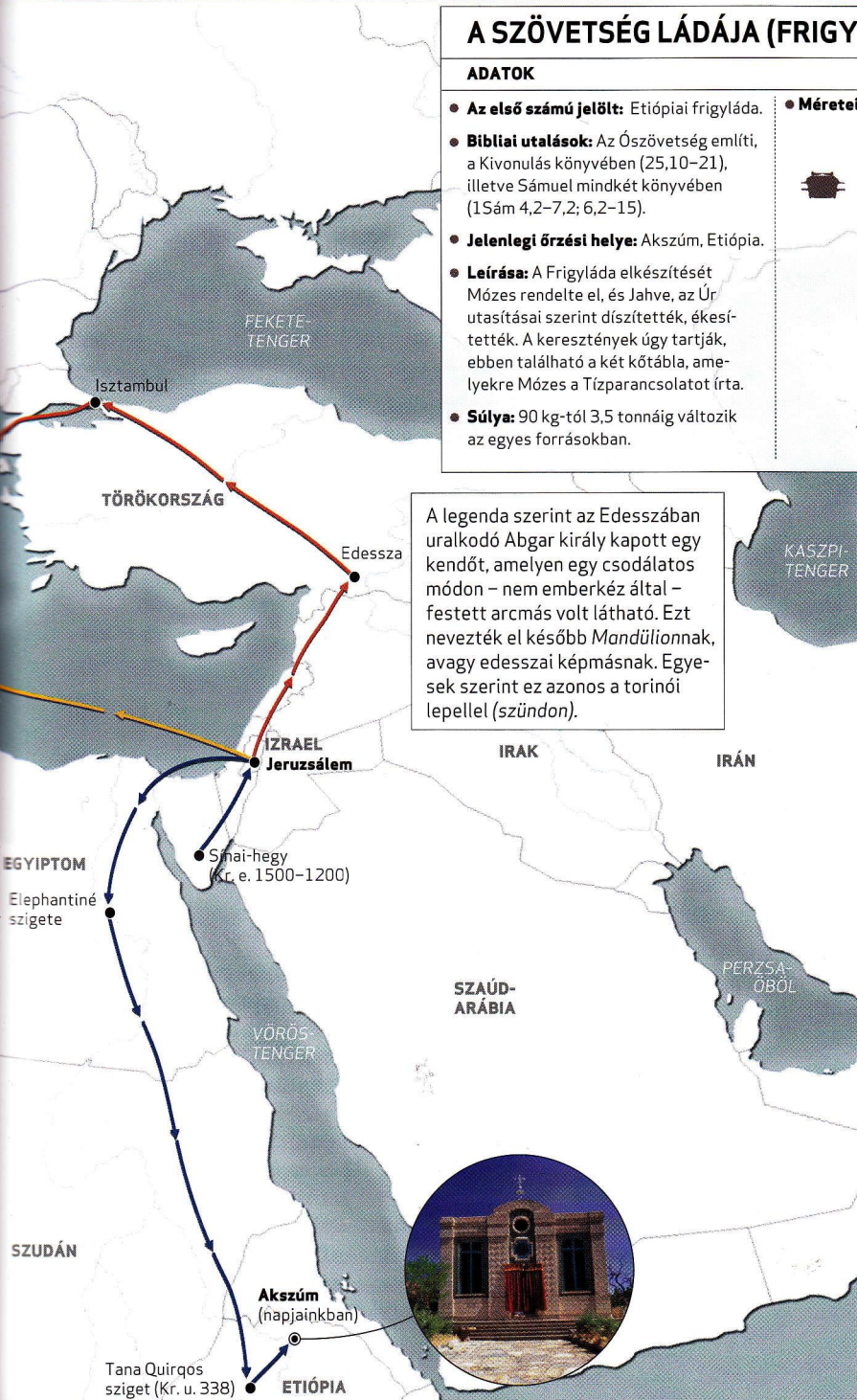
A Kerekasztal lovagjainak meséjében a Grál leírása homályos, különféle neveken említik. Csak később vált elfogadottá, hogy egyazon kehelyről van szó, amelyből Jézus az Utolsó Vacsorán ivott, s amelybe Arimateai József felfogta a keresztfán szenvedő Krisztus véré. A mondában ugyanakkor többször említik tálként vagy tányérként (a „grál” szó a latin *gradalis*-ből származik, jelentése „lapos, enyhén mélyülő tál”), illetve az égből aláhullott drágakő edényként.

A SZÖVETSÉG LÁDÁJA (FRIGYLÁDA)

ADATOK

- **Az első számú jelölt:** Etiópiai frigyláda.
- **Bibliai utalások:** Az Ószövetség említi, a Kivonulás könyvében (25,10–21), illetve Sámuel mindkét könyvében (1Sám 4,2–7,2; 6,2–15).
- **Jelenlegi őrzési helye:** Akszúm, Etiópia.
- **Leírása:** A Frigyláda elkészítését Mózes rendelte el, és Jahve, az Úr utasításai szerint díszítették, ékesítették. A keresztények úgy tartják, ebben található a két kőtábla, amelyekre Mózes a Tízparancsot írta.
- **Súlya:** 90 kg-tól 3,5 tonnáig változik az egyes forrásokban.

Méretei:

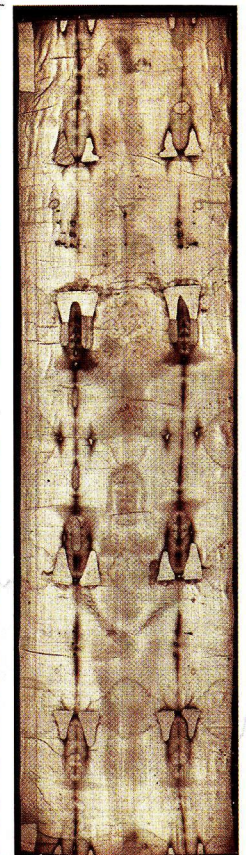

A legenda szerint az Edesszában uralkodó Abgar király kapott egy kendőt, amelyen egy csodálatos módon – nem emberkéz által – festett arc más volt látható. Ezt nevezték el később *Mandüliónnak*, avagy edesszai képmásnak. Egyesek szerint ez azonos a torinói lepellel (szúndon).

TORINÓI LEPEL

Adatok

- **Az első számú jelölt:** A torinói székesegyházban őrzött lepel.
- **Bibliai utalások:** A gyolcsot, amelybe Arimateai József a halott Jézus testét göngyölte, három evangélium is említi – Máté (27,59), Márk (15,46) és Lukács (23,53).
- **Jelenlegi őrzési helye:** Torino, Olaszország.
- **Leírása:** Egy vászonszövet, amelyen egy férfi fotónegatív jellegű képmása látható, testén kivehetők a keresztre feszítéssel összefüggő sebek és más testi jegyek, illetve olyan szokatlan sérülések, amelyek egybevágóan Krisztus szenvedéstörténetével.
- **Súlya:** 1,42 kg.

1,13 m

4,42 m

856113

Négy csodás képmás

A keresztény hagyomány Jézusnak több arcmását is számon tartja, ezek nem mindegyikét azonosítják azzal a halotti lepelrel vagy gyolccsal, amelybe a keresztről levett holttestét csavarták. Meg kell különböztetni a torinói halotti leplet és a Szent Sudariumot. A rómaiak által az izzadság letörlésére használt szövetdarabot, illetve a zsidóknál a halott olykor eltorzult arcát külön takaró kendőt nevezik *sudarium*nak. A Szent Sudarium a spanyolországi Oviedóban található, s nincs rajta Krisztus-képmás, csupán vérfoltok. Egyes kutatók azt vallják, hogy e foltok épp egybeesnek azokkal, amelyek a torinói lepel arcrészén is láthatók. E két leplen kívül ismeretes még az ún. Veronika kendője. A hagyomány szerint Veronika egy kendővel letörülte a keresztet hordozó Jézus arcát, s azon csodás módon

megmaradt a Megváltó arca. Noha e hagyományt az egyház is elfogadja, az evangéliumok nem említik a jelenetet, amely valószínűleg középkori eredetű. Az ereklyét római, spanyolországi és francia templomok is magukénak vallják.

Egy másik legenda szerint az edesszai Abgar királynak maga Jézus küldte azt a gyolcsdarabot, amelyen csodás módon látható volt a Mester arca. Ezt az

arcmást, amelyet szokás *Mandülión*ként vagy edesszai képmásként említeni, a legkorábbi ikonként tartják számon. Számos templom úgy tartja, hogy a náluk őrzött *Mandülión* az eredeti. Ez azonban nem minden – a történeti adatok hiánya és a legendák, illetve különféle hagyományok közti ellentmondás miatt az edesszai képmást hol a torinói lepelrel, hol Veronika kendőjével azonosítják.

AZ OVIEDÓI SZÉKESEGYHÁZ

A hagyomány úgy tartja, hogy itt őrzik azt a kendőt, amellyel a halott Jézus arcát takarták be, mielőtt gyolcsba csavarták, és a sírboltba helyezték.

Abgar király története

Abgar király, akinek székvárosa Edessza volt, Jézussal egy időben élt. Az örmény katolikusok őt tekintik az első uralkodónak, aki megkeresztelkedett. A IV. századi történetíró, Eusebius beszámolt róla, hogy a király levelet küldött Jézusnak, gyógyíttatni őt a leprából. Jézus válaszolt erre, majd az egyik tanítványát küldte el Edesszába. Az V. században született az a legenda, miszerint Abgar rendelkezése portré készült Jézusról. A VI. század végén Evagrius Scolasticus már azt állította, hogy a képmás akkor került a kendőre, amikor Jézus az arcát beletörülte, majd a király vigasztalására elküldte neki. Ez az ún. Mandülión, amelyet gyakran azonosítanak a torinói lepelrel.

OSZLOPPÁR

Korinthuszi oszlopok a mai Urfa területén, ahol hajdan Abgar uralkodott.

az Oxfordi Egyetem és a zürichi Szövetségi Technológiai Intézet – kapott mintát, s az elemzést a British Múzeum felügyeletével végezték. Az eredmény: a szövetet 1260 és 1390 között szőhették, s ez éppen az az időszak, amikor a lepel „újra” előkerült Európában.

Ezzel vége is szakadt a torinói lepel történetének? Éppen hogy nem! Miután kétségbe vonták a vizsgálati módszerek megbízhatóságát, illetve

újabb és újabb tudományos kutatások (pollenanalízis, fotográfiai és fiziológiai bizonyítékok, régészeti kutatások, röntgenbesugárzás stb.) igyekeztek igazolni egyik vagy másik álláspontot, a vita máig tart. Ez a folyamatos élő jelenlét az, ami a torinói leplet megkülönbözteti más, jellegzetes legendás vagy misztikus felhangokkal rendelkező ereklyéktől, amelyek elsősorban irodalmi forrásokra támaszkodnak.

A FRIGYLÁDA ÉS A GRÁL

Ez a helyzet a Szövetség ládájával vagy Frigyládjával is, amelyben az izraeliták azokat a kőtáblákat őrizték, amelyekre a hagyomány szerint Mózes felírta az Úr által neki kinyilatkoztatott tízparancsolatot. A Frigyládjának körülbelül 2500 évvel ezelőtt nyoma veszett, amikor a babilóniai király, II. Nabukodonozor (Nabukodonozor) lerohanta Jeruzsálemet. Ami a Szent Grált illeti – ezt

a kelyhet használta Jézus az Utolsó Vacsora alkalmával, amikor megalapította az Oltáriszentséget –, a legvalószínűbb, hogy a valódi ereklyét a valenciai székesegyház őrzi, ahova 1437-ben került.

A fenti példákkal ellentétben a torinói lepelhez bárki közel férhet. Legutóbb – tízévnnyi szünet után – 2010. április 10-e és május 23-a között állították ki a torinói Keresztelő Szent János-székesegyházban.

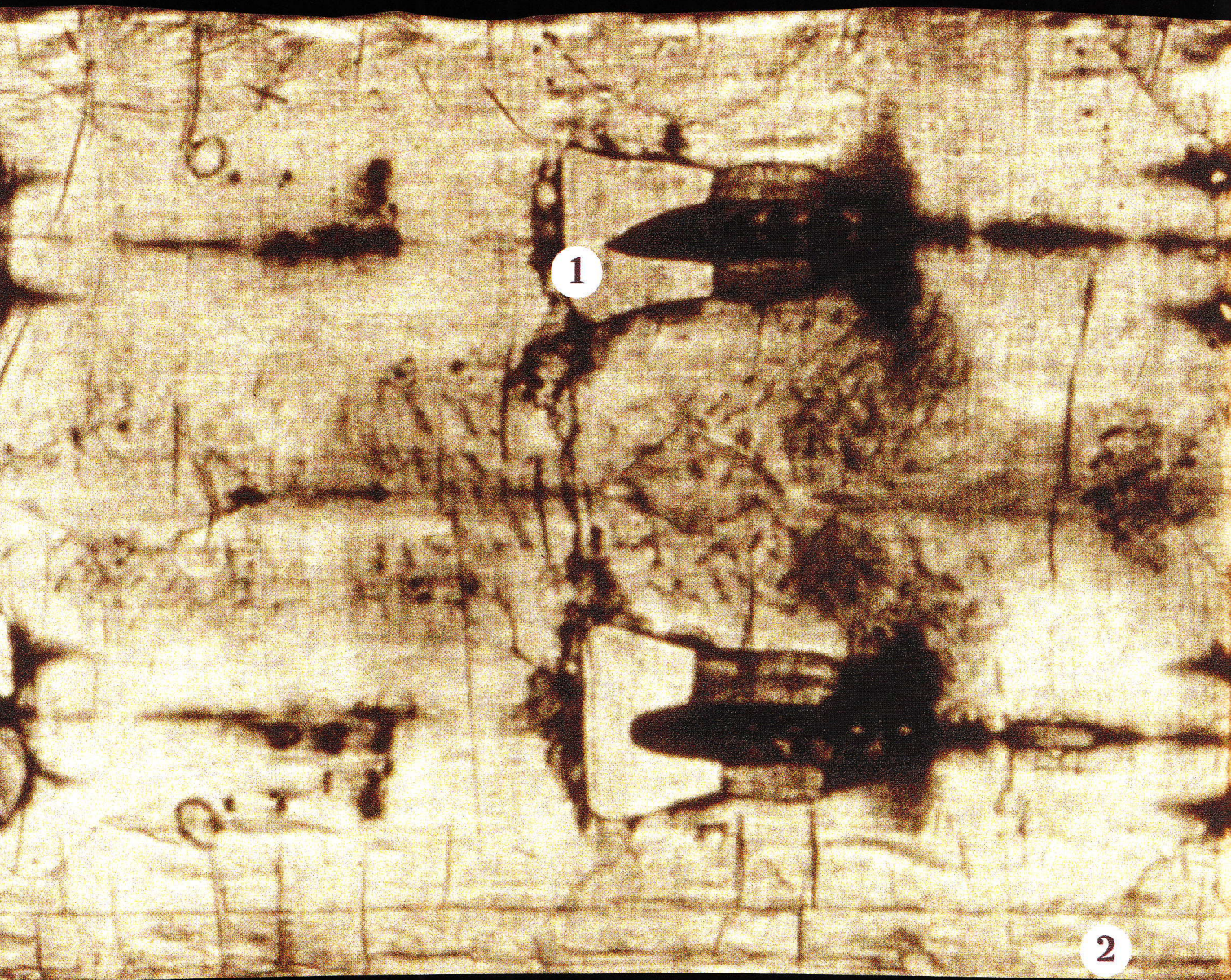
▲ A MEGTALÁLT SZENT GRÁL

Miután Galahad, a legtisztább szívű lovag megtalálta a szent kelyhet, királlyá koronázták. Ezt ábrázolja az amerikai Edwin Austin Abbey falképe (1895), amely a Bostoni Könyvtárban látható.

A leplen látható nyomok

Akár hamisítvány a lepel, akár nem, a szöveten különböző korokban keletkezett és eltérő forrásokból származó nyomok, foltok, sérülések láthatók. Az alapos elemzéshez szükség van ezek pontos azonosítására. Ugyanakkor bizonyos nyomokat máig ellentmondásosnak találják a kutatók.

1 TŰZ

Az 1532-es tűzvész során megolvadt ezüst került az akkor összehajtogatva tárolt vászonra, s kiégette az egyik sarkát, ahol azonos távolságra jellegzetes háromszög

alakú lyukak keletkeztek. Két évvel később befoltolták ezeket a sérüléseket. A bal oldalon látható L alakú égésnyomok még korábban keletkeztek.

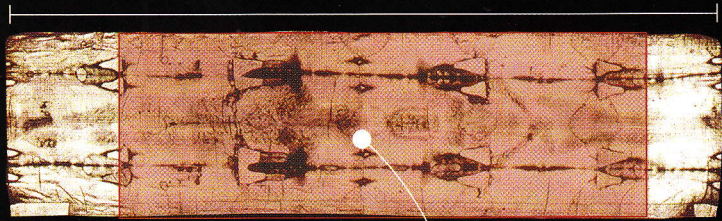
2 KESKENY SZEGÉLY

Egyes tanulmányok szerint a vászon alsó szélén a keskeny szegélycsík későbbi toldás. Jelenleg ez a sáv még a torinói lepel része, de a klarissza nővérek által

1534-ben a kiégetett lyukakra varrt 30 foltot 2002-ben, a Flury Lemberg professzor által vezetett restaurálás során eltávolították.

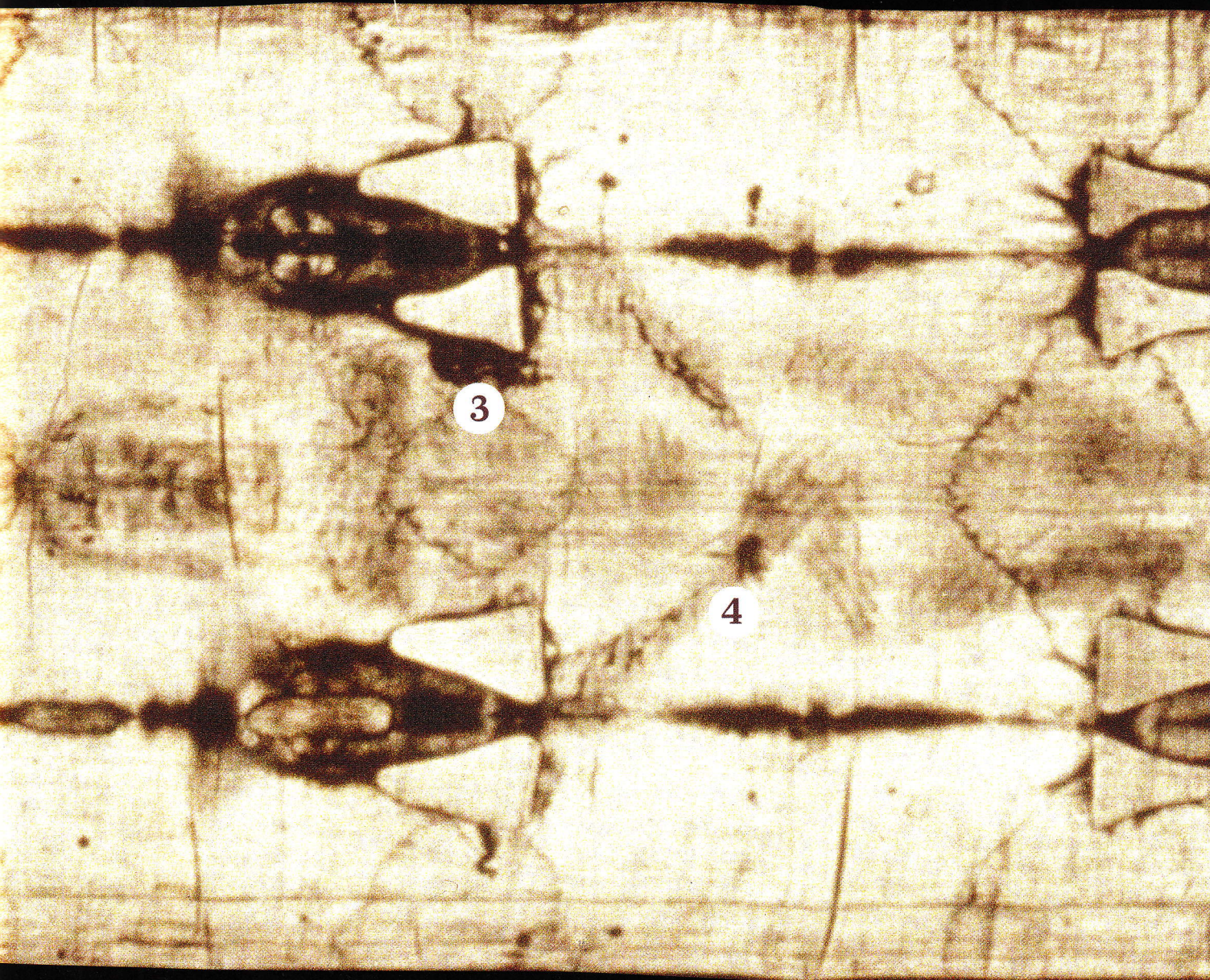
4,42 m

1,13 m

Konzerválás

Az 1988-as vizsgálatok óta a leplet kifeszített állapotban tárolják egy többrétegű golyóálló üvegből készült vitrinben. Ezt 99,5% argon- és 0,5% oxigéngáz keverékével töltötték fel, állandó hőmérsékletet és páratartalmat biztosítva benne.

3

4

3 VÉRFOLOTOK

A holttest elülső felét mutató ábrázolaton jelentős vérzés nyoma fedezhető fel, mégpedig a test bal oldalán, ahol a hagyomány szerint a keresztfán függő Krisztust látn

dsával megdöfték. A vérfolt átszivárgott a lepel túloldalára is, amelyen a test hátsó fele rajzolódik ki. Az arc duzzadtan látszik, mint amelyet többször megütöttek.

4 VASSZEGEK

A két kinyújtott kart a hason egymásra tett kézfejekkel helyezték el. A jobb kéz van felül, s a csuklón egyértelmű véres seb nyoma látszik,

amelyet vasszeg okozott. A lábfejeknél is kivehető a szintén vasszeg okozta sérülésből adódó vérfolt.

Krisztus-ereklyék

A történelem folyamán a keresztény hit számos relikvia megőrzésére buzdította az embereket, s ezeket a vallásos elmélyedés szolgálatába állították. Bár a tudomány idővel több ereklyéről is bebizonyította, hogy nem Jézus korából való, ezek jelképes értéke a hívek szemében nem csökkent.

A vaskorona

Az olaszországi Monza székesegyházában őrzött korona az egyik legrégebbi uralkodói jelvény (a VI. század végéről való), ezt használták a lombardiai királyok koronázásakor. Ezt a koronát helyezték később a Német-római Császárság uralkodójának, Nagy Károlynak a fejére éppúgy, mint V. Károly császárára, sőt Napóleont is ezzel koronázták Milánóban Itália királyává 1805-ben. A vaskorona nevet az aranylemezt összefogó belső vaspántról kapta. Ezt a pántot állítólag a Krisztus keresztre feszítésekor használt szögek egyikeiből kovácsolták.

A hagyomány szerint a szöget és számos más relikviát I. (Nagy) Konstantin császár (280–337) édesanyja, Helena vitte magával a Szentföldről Rómába. Az első feljegyzés arról, hogy Krisztus egyik szögét használták fel a korona összefogására, a XVI. században született. A hagyomány alapján az egyház 1717-ben – kétes történeti hitelessége ellenére – jóváhagyta a korona ereklyeként való tiszteletét. Az ékszer 1993-as tudományos vizsgálatának eredménye az volt, hogy a „szög” nem vas, hanem ezüst, és a pánt a XIV. század közepén készült.

Jézus keresztjének szent szöge

Az ereklyét Németország legrégebbi katedrálisában, a trieri Szent Péter-székesegyházban őrzik. A szöget díszes ereklyetartó védi, amely 980 táján készült.

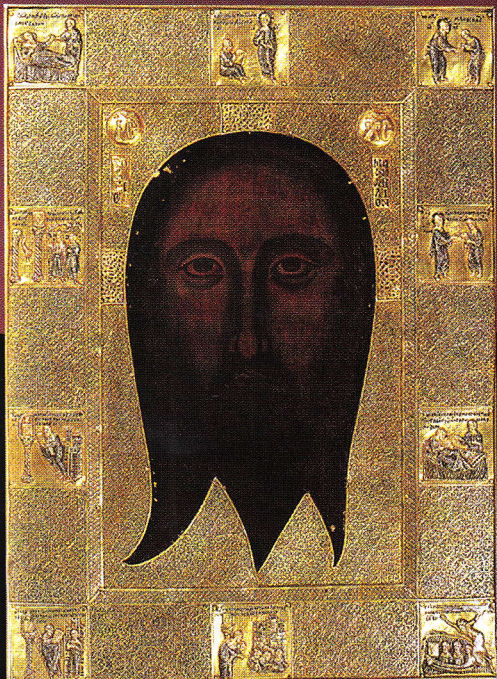
Az ereklyét – sok más relikviával együtt – Szent Heléna, I. Konstantin császár anyja hozta Rómába. A katedrálisban őrzik még Krisztus szent köntösét is

(ezt viselte a Golgotára vezető úton), valamint Szent Máté testét, Szent András saruját és Szent Péter apostol egyik fogát.

JÉZUS VÉRE

Az ereklyét a belgiumi Bruggében, a Szent Vér-bazilikában őrzik. A vért a hagyomány szerint Arimateai József fogta fel egy edényben.

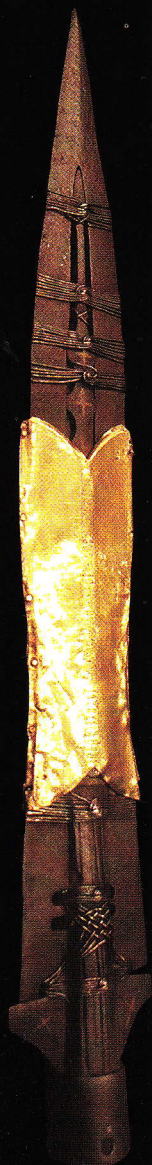
A genovai ikon

A genovai San Bartolomeo degli Armeni-templomban őrzik azt a Krisztus-arcmást, amelyet az „edesszai képmás”-sal azonosítanak. Az ikon a XIV. század közepén került Edesszába, de keletkezésének idejét eddig nem tudták pontosan megállapítani. Egy igen hasonló másik arcmásról is állítják, hogy az a Mandülion, ezt a képet San Silvestró-i képmásként említik, s jelenleg a Vatikáni palota Matilda-kápolnájában őrzik.

A SZENT TITULUS

A keresztfára szögezett tábla egy darabja, a táblán három nyelven állt a Jézus személyét azonosító mondat – leggyakoribb rövidítés-sel „INRI” –, amely balról jobbra olvasható. Az ereklyét a római Jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilikában őrzik.

LONGINUS LÁNDZSÁJA

A Szent Lándzsaként is ismert ereklye a bécsi Hofburg kincstárában látható. Egy 2003-as vizsgálat szerint a VII. században készítették.

A SZENT KERESZT TÖREDÉKE

Krisztus keresztfájának számtalan töredéke létezik világszerte. Ezek közül az egyik darabkát rejtí ez az ereklyetartó a római Jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilikában, ahol sok más, Krisztussal összefüggésbe hozott ereklyét is őriznek.

Hogyan került a lepel Torinóba?

A torinói lepel 1355-ben „került elő”, mégpedig a franciaországi Lirey falujában. A történelmi feljegyzések alapján nem sikerült egyértelműsíteni, vajon addig milyen utat járt be az ereklye. 1578 óta a leplet a torinói székesegyházban őrzik.

A gyermektele-nül megözvegyült Margaret de Charny 1453-ban találkozott I. Lajos-sal, Savoya hercegeivel. Margaret nagypapja, Geoffroi de Charny tette először közszemlére a torinói leplet Lirey kicsiny templomában, 1355-ben. A lepelereklyéért cserébe Lajos savoyai herceg egy kastély úrnőjévé tette Margaretet, s a kastély körüli földek javadalmait járadékkal is kiegészítette számára. Néhány évvel később kártérítést ígért Lirey papjainak, akik korábban a lepelre vigyáztak, mivel azok visszakövetelték az ereklyét. A torinói lepel a következő 530 évben összekapcsolódott a Savoyai-ház történetével. 1506-ban a savoyai herceg az ereklyét a délkelet-franciaországi Chambéryben felépített szent kápolnában helyezte el, ám a kápolnában 1532-ben tűz ütött ki.

A lángok megrongálták az ezüst ereklyetartót, amelyben az összehajtogatott leplet őrizték. A megolvadt ezüst rácsöppent a lepelre és kitépte több helyen. Két évvel később a Szegény Nővérek (klarisszák) befoltolták a lyukakat.

A politikai bizonytalanság miatt többször áthelyezték az ereklyét, majd végül 1578-ban Emánuel Filibert savoyai herceg az itáliai Torinóba vitette a leplet. Az ottani Keresztelő Szent János-bazilikában őrizték, bár időnként biztonsági okokból máshol tartották. A második világháború idején az olaszországi Montevergine-apátságban rejtették el az ereklyét. 1997-ben leégett a torinói székesegyháznak az a kápolnája, ahol az ereklyét 1694 óta tartották. Szerencsére a leplet három évvel korábban a felújítási munkálatok miatt a főoltár mögött egy vitrinben helyezték el, így megmenekült. 1983-ban meghalt

I. Umberto, Olaszország utolsó királya, aki 33 napig uralkodott. Végrendeletében a király az ereklyét a Szent-székre hagyta.

BIZONYTALAN ÚTVONAL

De vajon hol volt a torinói lepel 1355 előtt? A szindonológusok (a lepelereklye kutatói) közül néhányan úgy vélik, hogy a lepel azonos a *Mandülion*nal, más néven az edesszai képmással. Edesszából a leplet Konstantinápolyba vitték. Az ereklye útját nehezebb követni azután, hogy a negyedik keresztes hadjárat lovagai 1204-ben kifosztották Konstantinápolyt. Évekkel később IX. Lajos francia király előállt egy Krisztus-arc-képpel, amely az edesszai *Mandülion* is lehetett. Ezt követően a lepel a világ számos pontján, egy tucatnyi templomban tűnt fel. Ezek mind feltételezett ereklyék voltak, mígnem a XIV. század közepén Lirey-ben előkerült a valódi torinói lepel.

CSODÁS KÉPMÁS

Ez a X. századi festmény Abgar királyt ábrázolja a Mandülionnal, amit egyesek a torinói lepellet azonosítanak.

Miért vitték a leplet Torinóba?

1576 augusztusában pestisjárvány tört ki Milánóban. A város érseke, Carlo Borromeo állt a járvány elleni küzdelem élére: megszervezte a betegek ápolását és vallásos könyvek árusításával adományokat gyűjtött. Miután 1578-ban bejelentették, hogy a járványt felszámolták, az érsek be akarta váltani fogadalmát, hogy elzarándokol Chambérybe a szent lepelhez és hálát ad a város megmeneküléséért. A savoyai herceg, Emánuel Filibert meg akarta kímélni az érseket a hosszú és fáradságos utazástól, ezért Torinóba vitette az ereklyét, s ezzel egy időben a Savoyai Hercegség székhelyét is ide helyezte át, a várost ugyanis jó pár évvel korábban francia csapatok foglalták el. Ezzel a Savoyai-ház megerősítette befolyását Itália északi részén.

Hamisítvány-e a torinói lepel?

Az első fényképek elkészülte, 1898 óta két csoport feszül egymásnak, véleményük egymással kiengesztelhetetlenül szemben áll. Az egyik csapat szerint a torinói lepel Jézus halotti gyolcsa, míg a szkeptikusok középkori hamisítványnak tartják az ereklyét.

Évtizedeken át az 1898-ban Secondo Pia, majd 1931-ben Giuseppe Enrie által készített fotográfiák jelentették a torinói lepel tanulmányozásának kiindulópontját. Az elemzések nagy részét a szindonológia hívei végezték – ez a tudományág kizárólag a torinói lepelrel, más néven a *szindon-nal* („lepel”) foglalkozik. A tudományos alapokon álló szkeptikusok azt állítják, hogy a lepel hamisítvány, amit már az is bizonyít, hogy nem került elő megbízható történeti forrás a lepelrel kapcsolatban annak franciaországi előkerülése, a XIV. század közepe előtti időkről. Ráadásul 2009-ben felfedeztek egy I. századból való halotti gyolcsot Jeruzsálem egyik külső kerületében. A felfedezés jelentőségét az adja, hogy a zsidók hajdan a holttesteket nagy kötőmbel elzárt sírkamrába helyez-

ték, majd egy évvel később a maradványokat egy sírkamrába vitték át. Vagyis az említett gyolcsig nem került elő olyan szövet, amely hasonlatos lett volna a torinói lepelhez. A két lepel összevetésekor kiderült, hogy a torinói lepel egyetlen darabból áll és sokkal finomabb szövet, míg a jeruzsálemi gyolcs két darabból van, és a céljának megfelelően durvább szövésű. Ez komolyan megkérdőjelezi az ereklye valódiságát.

MEGVÁLASZOLATLAN KÉRDÉSEK

Bizonyos mozzanatok azonban a lepel valamennyi kutatóját – hívőket és szkeptikusokat egyaránt – elképesztik. A torinói leplen egy olyan férfi testének rajzolata látható, akin a keresztre feszítés során keletkezőkhöz hasonló elváltozások vehetők ki, például hogy abnormálisan megnyúlt az alkar, illetve nem látható a hüvelykujj – a csuklóízületen áthatoló szög

miatt ugyanis a hüvelykujj a tenyérbe fordul. Ha azonban a szögeket a csuklón verik át, miért ábrázolják Jézus szögsebét a kézfejen? A válasz: a hagyományos ábrázolásmód téves, hiszen a tenyér csontjai nem tartanák meg az egész test súlyát. A torinói lepel ebben a tekintetben a történelmi tényeknek megfelelő.

A másik kérdés, vajon miért hasonlít annyira a szakállas arc arra az ikonra, amelyet Jézus valamennyi ikonikus ábrázolásának forrásául fogad el a tudomány, vagyis az egyiptomi Sínai-hegyen álló Szent Katalin-kolostor VI. században keletkezett Pantokrátor-képmásához? Vajon az ottani Krisztus-arcról mintázták a torinói lepel arcmását, vagy fordítva történt? Ezek a kérdések komoly fejtörést okoznak a tudósoknak.

1978 októberében, miután a lepel hosszabb ideig ki volt állítva Torinóban, a tanulmányozására alakult projekt,

rejtélyek

Vajon a torinói lepel szolgált mintaként az ikonokhoz?

A szindonológusok rámutattak, hogy nagy a hasonlóság a középkori Krisztus-Pantokrátor („Mindenek feletti”) ábrázolások és a leplen látható arcmás között. 15 jelentős egyezést mutattak ki, köztük a kiugró pofacsontot és szemöldökívket, a homlokba érő haját és a kétfelé választott szakállat. Ian Wilson lepelkutató érdekesnek tartja, hogy a legkorábbi ilyen jegyeket viselő ikon (lent, a lepel-arcással összehasonlítva) a VI. századból maradt ránk – nagyjából ekkoriban került ismét az érdeklődés középpontjába a lepel (azonosítva a *Mandüli*onnal). A szkeptikusok ugyanakkor azt állítják, hogy az egymásra hatás éppen fordított volt, az ikon nyomán született a lepel-arcmás.

Létezik egy második arc is?

Amikor 2002-ben restaurálták a torinói leplet, első ízben vizsgálták meg alaposan annak hátoldalát. 2004-ben Giulio Fanti (a képen), a Padovai

Egyetem Gépészmérnöki Karának professzora bejelentette, találtak egy másik arcmost is a leplen. Fanti szerint ez a második arc keletkez-

hetett az ún. „pártahatás” következtében – ez olyan elektromos kisülés, amilyen a hívek szerint a feltámadás kísérőjelensége lehetett.

A Pray-kódex ábrázolásai

a STURP számos kutatója lehetőséget kapott, hogy az ereklye történetében először magán a szöveten végezzen tudományos vizsgálatokat öt napon át. A csoport néhány tagja azt állította, hogy bizonyíthatóan vérmaradványokat találtak a leplen.

MIKROSZKÓPOS ELEMZÉS

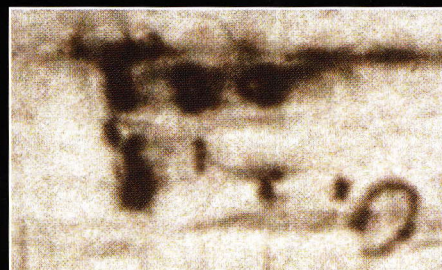
A kutatók közül Walter McCrone különvéleményt fogalmazott meg, kijelentve, hogy egyes szövetszálakon okker és karmazsinvörös festék nyomait fedezte fel, ami a hamisítás elméletét támasztja alá. Mindkét pigmentfajta gyakran alkalmazták a középkori festők, az okkerral az emberi test színét, a karmazsinvörössel a vért ábrázolták. McCrone emellett felhívta a figyelmet egy 1847-ben írt könyvre, amely a XIV. században alkalmazott festészeti eljárásokat taglalja, s ebben azt is leírta, miként lehet olyan elmosódott képet létrehozni, amilyen a torinói lepel ábrázolása is. A kutató ún. polarizált fénymikroszkóp segítségével vizsgálta meg a leplet – e műszerrel a szövet igen apró darabkájának elemzése is lehetséges. Más tudósok ugyanakkor felvetették, hogy mivel a pigmentekből igen keveset találtak a szöveten, azok későbbi szennyeződések is lehetnek.

Végül 1988-ban a torinói érsekség engedélyt adott az ereklye radiokarbonos kor meghatározására. E módszer a szén 14-es tömegű izotópjának (C-14) jelenlétéből és arányából következtet az állatok és növények elhalásának idejére. Elméletben e módszer bizonyító erejű. Az év áprilisában több apró mintát vet-

Az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött Pray-kódex, amely a legkorábbi magyar nyelvemléket is tartalmazza, 1192 és 1195 között készült. A kódexben egy kettős illusztráció is található, amely Jézus keresztre feszítéséhez és halálához kapcsolódik. A felső panel azt ábrázolja, amikor a halott Jézus testét megkenték olajjal – az alkarok itt is a normálisnál hosszabbak és nem látszik egyik hüvelykujj sem, illetve a homlokon három seb van,

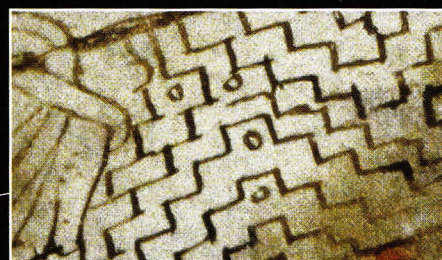

akáresak a torinói leplen. Az alsó panelen az Angyal jelenti a Jézus testéért érkező asszonyoknak, hogy a Megváltó feltámadt. A lábuk előtt üres halotti gyolcs hever, a jellegzetes halaszálkamintás szövetre négy kis karikát rajzolt a miniátor L alakban – ugyanilyen elrendezésű lyukak láthatók a torinói leplen, s e sérülések már az 1532-es tűzvész előtt rajta voltak. Az ereklye hívei számára ez a bizonyíték a lepel korábbi ismeretére.

LYUKAK

A leplen tűz okozta lyukak mellett négy L alakú sérülés is látható, ezek arra utalnak, hogy a leplet négy helyen összehajtva tárolták.

RÉSZLETEK

A középkori illusztráció meglepő hasonlóságot mutat a torinói lepel jegyeivel.

tek a szövetből, és azokat három független laboratóriumnak is elküldték: az Arizonai Egyetemre, az Oxfordi Egyetemre és a zürichi Szövet-ségi Technológiai Intézetbe. Az elemzések hiteltelenségét szolgáló sajtókiszivárogtatások nyomán a projekt vezetői úgy döntöttek, hogy nyilvános sajtótájékoztatón jelentik be az eredményt: „95 százalékos

bizonyossággal állítható, hogy a torinói lepel 1260 és 1390 között keletkezett”.

LEHETSÉGES SZENNYEZŐDÉSEK

A szindonológusok közül többen bírálták, hogy az elemzéseket nem körültekintően végezték, és azzal érveltek, hogy bizonyos hiányosságok miatt az eredmények nem

pontosak. Például a mintákat szerintük nem a lepel eredeti anyagából, hanem egy középkori javításkor betoldott szövetből vették, amely ráadásul az évszázadok során szennyeződött is. 2008-ban a Los Alamos-i Nemzeti Laboratórium (USA) munkatársai megerősítették, hogy pamutszálakat találtak az újabb mintákban, amelyeket ugyanonnan

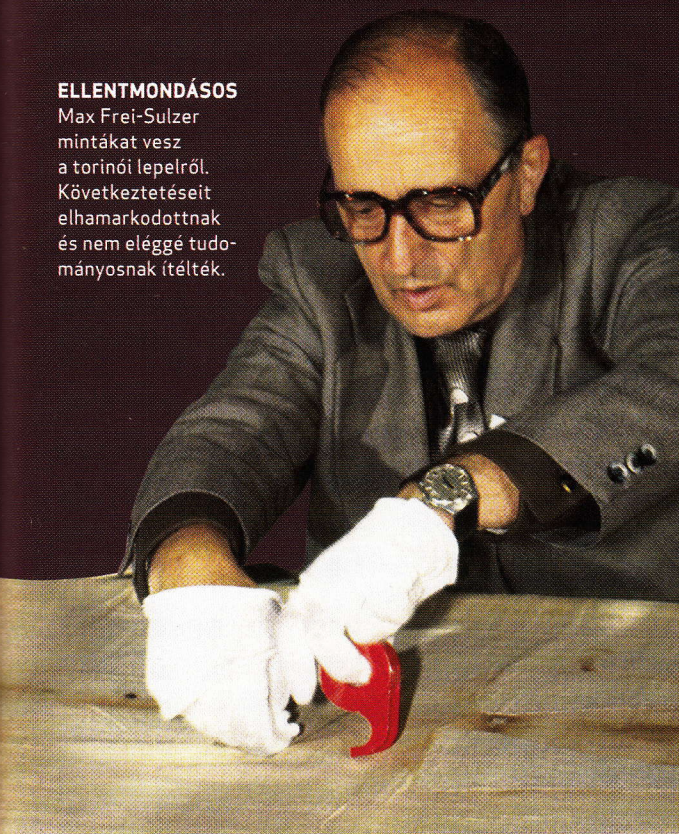

A pollenháború

Max Frei-Sulzer svájci kriminológus és törvényszéki orvos 1973-ban és 1978-ban is mintát vett a szövet azon részeiről, ahol növényi maradványokat velt. A pollenek elemzése után arra a következtetésre jutott, hogy a szövet megfordult az I. századi Palesztinában. Frei szavahihetőségét halálakor, 1983-ban kétségbe vonták, mivel nem sokkal korábban hitelesnek mondta Hitler titkos naplóját, amelyről bebizonyosodott, hogy hamisítvány. 1998-ban az izraeli Avinoam Danin részben igazolta Frei elméletét, noha következtetései nagy részét a szakértők máig elutasítják.

ELLENTMONDÁSOS

Max Frei-Sulzer mintákat vesz a torinói lepelről. Következtetéseit elhamarkodottnak és nem eléggé tudományosnak ítélték.

vettek, mint az 1988-as vizsgálathoz. Ezzel lenullázták a C-14 elemzés eredményét. A kérdést csupán egy újabb elemzés rendezhetné megnyugtatóan, ám a Szentszék ehhez nem járul hozzá, mert az a lepel anyagát továbbkárosítaná. A Vatikán álláspontja szerint többet nem szabad a torinói lepelhez nyúlni.

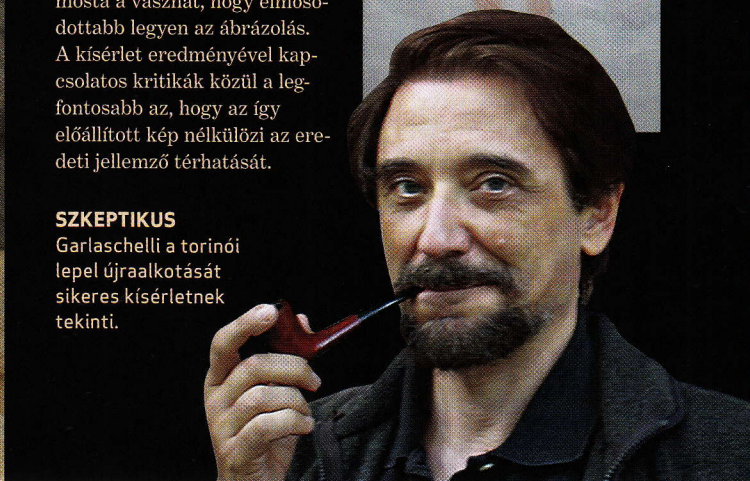
Amennyiben a szövet középkori eredetű, a rajta látható ábrázolásnak is abban a korban kellett készülnie. De vajon milyen eljárással? A lepel eredetiségét elfogadó kutatók valamifajta nagy erejű nukleáris kisugárzást feltételeznek, amely a szövet legfelső rétegére rögzítette a képet (amely valójában nem olyan, mint egy fotónegatív). Jean-

Egy XXI. századi lepel

2009 októberében a Paviai Egyetemen (Olaszország) dolgozó szerves kémikus, Luigi Garlaschelli elkészítette a torinói lepel másolatát, s eljárásához XIV. századi módszereket és alapanyagokat használt. Szövőkereten készült halszálkamintás anyagot alkalmazott az eredeti szövet imitálására. Ezt az egyik lepel-szeptikus, Joe Nickel 1983-as felvetése nyomán egy önkéntes személy testére terítette, akit savbázisú, pigmenttel kevert okkerfestékkel kent be. Az így létrehozott lenyomatot kézzel feljavította, ehhez kénsavas szubsztanciát használt. Mielőtt a vérfoltokat is rávitte volna a szövetre, az anyagot három órán át 215 °C-os sütőben „öregbítette”. Végül ki-mosta a vásznat, hogy elmosódottabb legyen az ábrázolás. A kísérlet eredményével kapcsolatos kritikák közül a legfontosabb az, hogy az így előállított kép nélkülözi az eredeti jellemző térhatását.

SZKEPTIKUS

Garlaschelli a torinói lepel újraalkotását sikeres kísérletnek tekinti.

Baptiste Rinaudo biofizikus is ezt az elméletet vallja, amely egybevág a „feltámadás” feltételezett aktusával. A szkeptikusok egy része viszont úgy véli, a képmás a történelem legkorábbi fényképezőgépével, valamilyen nagy és kezdetleges szerkezettel készült – ez magyarázná a test arányainak enyhe torzulását. De vajon miért nem került elő sem-

milyen hasonló kép a XIX. századig? Mások szerint a testképet olyasfajta eljárással készítették, mint amikor a féldomborművekről átdörzsöléssel készítettünk másolatot, csak itt nem fém volt az alap, hanem egy emberi test. Az átdörzsölt körvonalakat azután savbázisú festékkel erősítették, majd az idő és sokfajta szennyeződés koptatta.

Kormeghatározás

A Nobel-díjas Wiliard Libby 1949-ben dolgozta ki, majd 1977-ben a gyorsító tömegspektrometria módszerével tökéletesítette a szén 14-es tömegszámú izotópját alkalmazó ún. radiokarbonos kormeghatározás eljárását. A módszerrel kb. 60 000 évre visszamenően meghatározható a szervesanyag-maradványok kora.

Szénatomok lebomlása

Minden szervezet felvesz szénatomokat, amíg él: pusztulása után viszont a szén meghatározott ütem szerint bomlik le, ez alapján határozható meg, mikor élt. A gyorsító tömegspektrometria (AMS) egészen kis maradványok elemzését is lehetővé teszi.

MI AZ AZ IZOTÓP?

Az izotópok egy adott atom változatai, amelyekben a protonok száma azonos, de a neutronoké különböző. A szénatomnak (C) három izotópjja létezik: a C-12, a C-13 és a C-14. A 14-es tömegszámú szénizotóp idővel lebomlik, vagyis radioaktív. Ez az izotóp megtalálható minden élő szervezetben, s azok pusztulását követően a maradványok kora a bomlás mértékéből állapítható meg, legfeljebb 60 000 évre visszamenően.

IONFORRÁS

Ez teszi lehetővé a mintában (szövetben) előforduló molekulák vizsgálatát. A folyamat elején a mintát elpárologtatják, hogy felbomlasszák az ionos kötéseit. Egy mérőműszer kimutatja, hogy az anyag molekulái milyen ionokból épültek fel, és azoknak milyen a töltésük.

1 A MINTA IONIZÁLÁSA

Az anyagot elektronokkal bombázzák. Ehhez céziumot használnak, amely átadja elektronjait a mintaanyagnak, s helyettük negatív töltésű szénionokat vesz fel. Az így létrejövő plazmát egy csőbe engedik.

Ion-előgyorsító.
Ez irányítja a szénionokat.

Elektródák (elektromos lencsék)
Ezek gyűjtik csővéba a gyorsított ionokat.

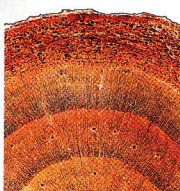
A SZENT LEPEL

A torinói lepel korának meghatározásához három egyetem – az Arizona és az Oxfordi Egyetem mellett a svájci Szövet-ségi Technikai Intézet – kapott a mintából, amely egy 7 cm hosszú szövetcsík. Ezt három egyenlő súlyú (50 mg) részre vágták. Az egész eljárást a British Múzeum szakértői felügyelték. A jobbra látható képen a minta méretét, s nem a mintavétel helyét jelzi a piros négyyszög.

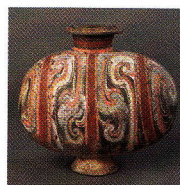
Egyéb kormeghatározási módszerek

Az egyes elemek korának meghatározásában egyéb technikák is használhatók.

Dendrokronológia

A fák évgűrűinek számából következtetnek annak korára. Minden élő fa törzse évente újabb gyűrűt növeszt. E módszer pontos, de csak 10 000 évre visszamenőleg használható.

Rehidroxiláció

A kerámiák kormeghatározásában használt módszerrel megállapítható, hogy az agyagtárgy alkotóelemei a kiégetés óta mennyi vizet vettek fel, ennek alapján tudható a készítés ideje.

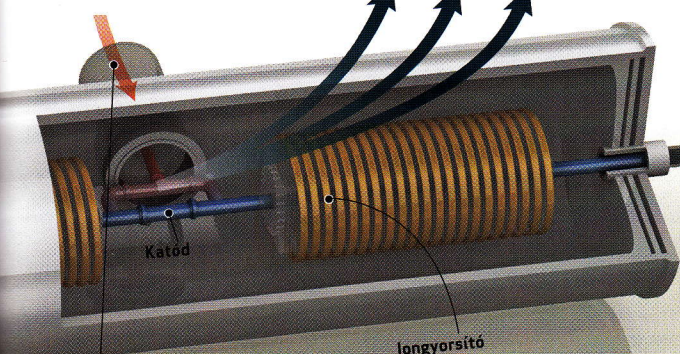
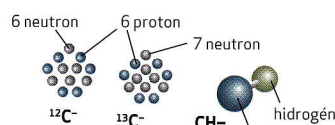

Datálási gondok

A módszer egyik nehézsége, hogy azt feltételezi, az elmúlt 60 000 évben állandó mennyiségben volt jelen a légkörben a C-14 izotóp. Ezzel szemben koronként és helyenként változott a szénizotóp aránya. Az élő anyagot elmúlása után szennyeződések érhetik, ilyenkor valóságosnál fiatalabbnak ítélik.

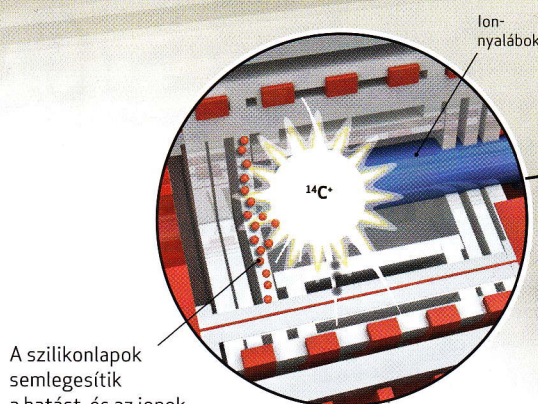
3 A GYORSÍTÓ

Magas feszültséget generál, ezzel tereli a negatív szénionokat a terminál felé. A második gyorsító távolítja el a pozitív ionokat a rendszerből.

Argongáz

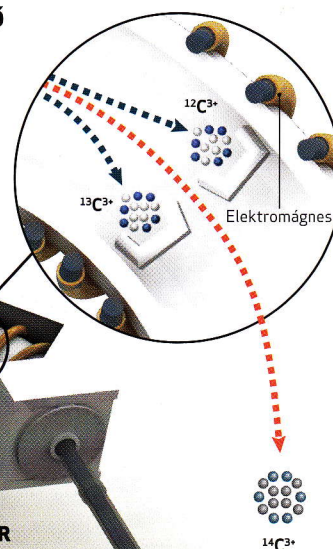
Az argon a csőben száguldó szénionokkal reakcióba lépve elektronjaik leadására készíti az ionokat. A folyamat során a hidrogénmolekulák és a negatív töltésű ionok megsemmisülnek.

A szilikonlapok semlegesítik a hatást, és az ionok energiájának megfelelő erősségű töltést adnak le.

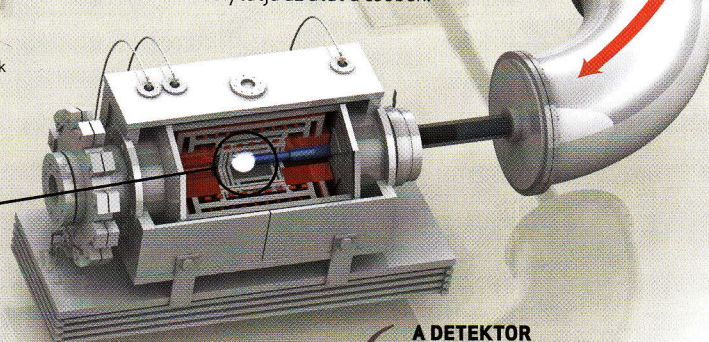
4 ELEKTROSTATIKUS ELTÉRÍTŐ

A készülék elektrosztatikus mezőt hoz létre, amely az alacsonyabb pozitív töltésű ionokat eltéríti, míg a nagyobb pozitív töltéssel rendelkező szénmolekulák tovább száguldanak a csőben.

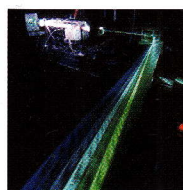
5 MÁGNESES ANALIZÁTOR

A pozitív ionok ($3+$) belépnek a mágneses analízator mágneses terébe. A C-13-as és C-12-es izotópokat a rendszer kiszűri, az útjukat fémizolátorral blokkolja, így csak a C-14 izotóp folytatja az utat a csőben.

6 A DETEKTOR

A szénmolekulák jellegzetes pulzálásba kezdenek, miután nekiütköztek a detektor szilikonlapjainak. A lüktetés erőssége arányos az ion energiájával. Ekkor az ionok számát és töltését felfogja és feldolgozza egy számítógép, s az adatok kirajzolják a spektrogramot.

Kálium-argon-módszer

A radiokarbonos kormeghatározáshoz hasonlóan ez is a radioaktív bomlást méri – azt, hogy a kálium 40-es tömegszámú izotópjából mennyi alakult át argon-40 izotóppá.

Urán-238 módszer

Az urán 238-as tömegszámú izotópjának radioaktív bomlásán alapuló módszer, amellyel évmilliókra visszamenően meghatározható egyes kőzetek kora.

Termoluminiszcencia

A szervesetlen anyagok kristályszerkezetében bennrekedt gerjesztett elektronok melegítés hatására történő, fényjelenséggel kísért sugárzását mérő módszer.

Mi is az a Szent Grál?

A Szent Grál legendája az egyik legjelentősebb európai kultúrmítosz, amelynek keresztény, kelta és keleti gyökerei egyaránt vannak. Vajon tényleg létezik az Utolsó Vacsorán használt kehely? S minek tekinthető: ereklyének vagy egy közel isteni erő forrásának?

Amítosz akkor született, amikor Arimateai József Anglia partjaihoz érkezett.

Glastonburyben megépítette Nagy-Britannia első keresztény templomát. Itt helyezte el azt a kelyhet, amelybe – a hagyomány szerint – a keresztfán függő Krisztus vérét felfogta. Ugyanezt a kelyhet használta Jézus az Utolsó Vacsorán, amikor az Oltáriszentséget megalapította. Ez a Szent Grál. A XII. század utolsó harmadától jó pár évtizeden át e történet köré szőtt balladák sora született.

Egy másik történet szerint a Grált a Montsalvat („A Megváltás hegye”) tetején álló várban találták. E vár ura, a Halászkirály gyógyíthatatlan sebtől szenved, s arra a lovagra vár, aki fölteszi majd a megfelelő kérdést: „Kit szolgál a Grál?” Megérkezik Percival (Parsifal),

s felteszi a helyes kérdést, ezzel a környéken kezdetét veszi az újabb Aranykor. Percival lovag alakja kapcsolja egybe az Artúr-legendakört a Szent Grál mítoszával. Artúr király lovagai közül Lancelot, Gawain, Percival és Galahad Európa-szerte mitikus hősként emelkedtek.

NEM CSAK LEGENDA?

Az Artúr-legendában a Grál a lelki megvilágosodás jelképe, amelyhez a tisztaságra alapozott lovagi erények vezetnek el. A történetekben a kehely természetfölötti tulajdonságokkal bír: betegeket gyógyít és megfiatalít, s bőséget hoz mindazokra, akik valaha birtokolták, de még a környezetükre is. Ugyanakkor arra, aki érdemtelenül közelít hozzá, rettenetes sors vár: például megvakul vagy meg is hal, ha megérinti az ereklyét. Noha a történetek legendából táplálkoznak, melyet a középkori irodalom jócskán kiszínezett, egyesek

mégis hisznek abban, hogy Krisztus kelyhének mágikus erejét a történelem és az írók igazolják. A kifejezetten keresztény szellemiségű középkori balladák kelta, germán és skandináv mítoszokat is magukba olvasztottak. A kereszties hadjáratoknak köszönhető kulturális kölcsönhatás révén, illetve a zsidó Kabbala, az arab szúfizmus és más keleti filozófiák megismerése által a Kelet miszticizmusa is gazdagította a legendákat. Egyesek a kelták mágikus üstjével azonosítják a Grált, mások az eretnek katharok nagy erejű ereklye-talizmánjával. Megint mások Krisztus valódi – éteri és szimbolikus – üzenetének hordozóját látják benne, melyet a Megváltó Arimateai Józsefnek nyilatkoztatott ki. Csupán mozi-vásznon, Indiana Joneshoz hasonló kitalált hősök foghátukba a Grált – a Szent Kehely utáni kutatás eddig nem hozott eredményt.

LEGENDÁS KEHELY
Percival és a Grál,
XIII. század végi
ábrázolás.

rejtélyek

A Szent Kelyhet Valenciában őrzik?

A katolikus egyház véleménye szerint „teljességgel valószínű”, hogy Jézus Krisztus az Utolsó Vacsora alkalmával azt a kelyhet – egy kisebb achát-kupát – használta, amelyet jelenleg a spanyolországi Valencia Szűz Mária-székesegyházában őriznek. A keletről származó kupát, eddig meg nem cáfolt vélemények szerint, Jézus halála előtt 50–100 évvel készítették, vagyis a szenvedéstörténet idején lehetett Jeruzsálemben. A mindössze 7 centiméter magas kuparészt vésett aranytalp és két fül egészíti ki. Az Artúr-legendával ellentétben erről a kehelyről úgy tartják, hogy a III. században Szent Lőrinc diakónus hozta az Ibériai-félszigetre. A valenciai székesegyházba V. (Nagylelkű) Alfonz, Aragónia királya hosszú utat megtéve hozta el, s 1437-ben helyezték el az ereklyetárban. 1916 óta látható a kegytárgy a Szent Kehely-kápolnában.

Miért vonzotta a náciakat a Szent Kehely?

A német Nemzetiszocialista Párt a XX. század első harmadában teret hódító újpogányság bűvkörébe került vezetői saját mitológia megteremtésén fáradoztak. A Szent Grál utáni kutatással igyekeztek legitimizálni elképzelésüket, miszerint az árja nép Krisztus leszármazottaiból áll.

Németországban elszaporodtak a pángermán szervezetek az első világ-háborúban elszenvedett vereség és a megalázó versailles-i béke (1919) után. Ezek közé tartozott a Thule és a Vril Társaság is, amelyek száz százalékban német nemzeti gyökerekből táplálkozó mitológiát igyekeztek teremteni. Ideológiájukba szerették volna beépíteni a Szent Grált is, amely a náciizmus egyik alapvető elméletének középpontjában állt. A Grál-mitoszban hívő nácivezérek közül kiemelkedik Heinrich Himmler, a rettetet SS feje. Himmler a Grált valóságos tárgynak gondolta, egyfajta természetfölötti erővel rendelkező talizmánnak, amely az árják (a „fajtiszta” németek) számára megteremti a lehetőséget, hogy az immár kétezer éve zsidó-keresztény elnyomás alatt álló régi Európa élére álljanak.

Himmler a Grál keresésével Otto Rahn középkor-történészt bízta meg, aki azt feltételezte, hogy a kehely Franciaországban található, ahol a katharok őrizték – ennek a középkori eretnek csoportosulásnak a központja Languedoc régió volt. Rahn úgy tartotta, hogy a katharok utolsó erőssége, az 1244-ben elfoglalt Montsegur kastély volt a Wolfram von Eschenbach által megénekelte *Parzival*-történetben szereplő Montsalvat vára.

MÁSODIK KÍSÉRLET

Miután az expedíció kudarcba fulladt, majd Rahn rejtélyes körülmények között elhunyt, Himmler a még mindig titkos küldetést Otto Skorzeny ezredesre, a nevezetes kommandós akciók parancsnokára testálta, aki 1943-ban Benito Mussolinit kiszabadította itáliai börtönéből. Mint azt Howard Buechner a könyvében megírta, Skorzeny végül talált több ezer pénzérmét és néhány titokzatos

táblát, rajtuk megfejthetetlen feliratokkal. Felmerült, hogy talán a tízparancsolat táblái kerültek elő. Skorzeny, aki 1975-ben Madridban hunyt el, életében sosem tett említést erről a küldetéséről.

Még 1944. október 22-én történt, hogy míg Adolf Hitler és a spanyol diktátor, Francis Franco a spanyol-francia határ közelében, Hendaye-ban megbeszélést tartott, Himmler és pár közeli munkatársa ellátogatott a Barcelona melletti Montserrat-kolostorba, amelyet szintén szokás Montsalvat várával azonosítani. A csapat nem találta meg a becses ereklyét. Távozás előtt Himmler kifejtette, miért keresi oly nagyon a Grált: a náciak szerint – a bibliai ikerpár, Jákob és Ézsau történetét kissé kiforgatva – az árják Jákobtól, Isten választottjától származnak, míg a zsidók a testvérétől. Az isteni erővel felruházott Szent Grált az Új Messiásnak kell oltalmaznia, aki nem más, mint Adolf Hitler.

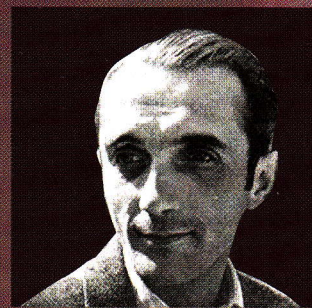
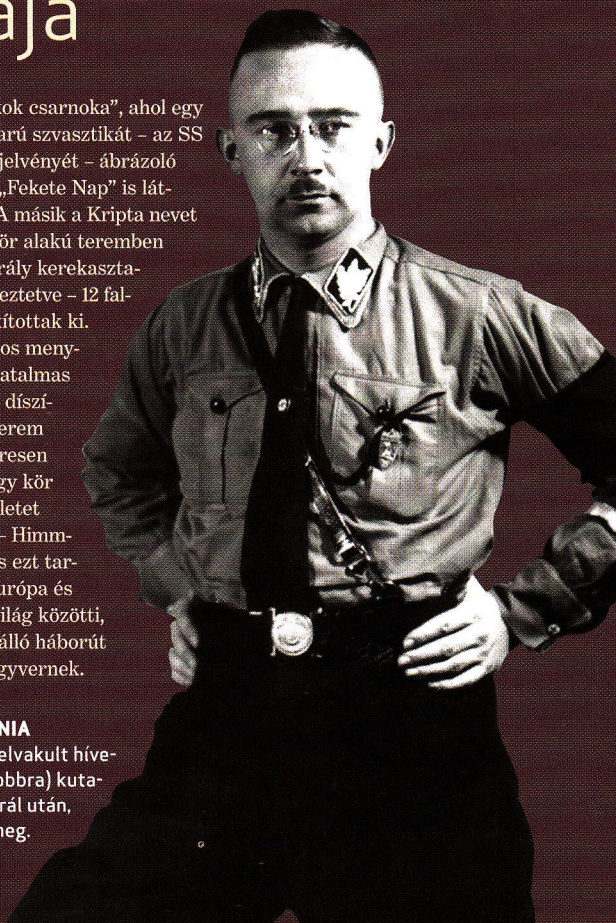
Az SS kriptája

Az okkultizmus bűvkörében élő Heinrich Himmler, az SS vezetője a Németország középső-nyugati területén álló Wewelsburg kastélyában megépítette az árja kultúra templomát. A kastélyt, amely a XVII. század elején épült reneszánsz stílusban, Himmler 1934-ben szerezte meg, hogy létrehozza ott az SS kutatási és képzési központját. Ez ugyan sohasem készült el, de bizonyos felújítási és átalakítási munkákat elvégeztek a megálmodott náci értelmiségi „új világközpont”-nak szánt kastélyon. A tantermek elnevezésében az őstörténethez és a mondákhoz nyúltak vissza, volt Artúr királyról és a Szent Grálról elnevezett terem is. Kiállítottak itt számos, a náci esztétikába illeszkedő műalkotást – ezek összegyűjtése az Ahnenrbe (Német Örökség Szellemtörténeti Társasága) feladata volt. Az északi toronyban két új termet alakítottak ki. Az egyik az ún.

„Tábornokok csarnoka”, ahol egy tizenkét karú szvasztikát – az SS misztikus jelvényét – ábrázoló mozaik, a „Fekete Nap” is látható volt. A másik a Kripta nevet kapta. E kör alakú teremben – Artúr király kerekasztalára emlékeztetve – 12 falfülkét alakítottak ki. A boltozatos mennyezetet hatalmas szvasztika díszítette, s a terem közepén üresen hagytak egy kör alakú területet a Grálnak – Himmler ugyanis ezt tartotta az Európa és a barbár világ közötti, küszöbön álló háborút eldöntő fegyvernek.

MISZTIKUS MÁNIA

Az okkultizmus elvakult híveként Himmler (jobbra) kutatást indított a Grál után, de nem találta meg.

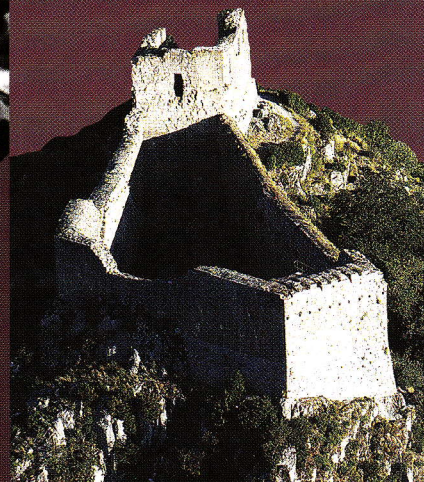

Otto Rahn

Egy fiatal német történész, Otto Rahn, aki jól beszélt a helyi dialektust, 1929–1932 között végigjárta a franciaországi Languedoc vidékét, mert ott remélte megtalálni a Szent Grált, amely szerint a XIII. században kiirtott eretnek csoport, a katharok birtokában volt. Miután könyvet írt a Szent Grál elleni kereszties hadjáratról, Rahnt magához rendelte Heinrich Himmler, az SS feje, és arra kérte, csatlakozzon a Véderőhöz. A történész azzal a feltétellel vállalta ezt, ha a szervezet védelme alatt folytathatja a kutatásait. Később (homoszexualitása miatt) elvesztette a náci párt bizalmát, s alig 35 évesen, 1939-ben holtan találták. A jelek szerint halálra fagyott, miközben a katharok öngyilkossági rítusát végezte, melynek része az éhezés is.

KATHAR MENEDÉK

A dél-franciaországi Montségur vára. Rahn azt remélte, itt megtalálja az elrejtett Grált.

Hol rejtették el a Szövetség ládáját?

A Biblia szerint a Frigyláda egy kézzelfogható és megszentelt tárgy. Abban tartotta Izrael népe a törvénytáblákat, amelyeket Mózes a Sínai-hegyen kapott Istentől a kiválasztott néppel kötött szövetség jelképeként. A szövetség ládájának hollétéről immár 2500 éve nem tudunk semmit.

Babilónia királya, a káldeus származású II. Nabú-kudurri-uszur (Nabukodonozor)

Kr. e. 586-ban elfoglalta Jeruzsálemet. A jeruzsálemi Templomot lerombolták, a benne őrzött kegytárgyakat elhurcolták vagy elpusztították. A legjelentősebb szentség a Szövetség ládája volt, amelyet az Ószövetség (Kivonulás könyve) tanúsága szerint Mózes készítettett el, mégpedig olyanak, amilyenek a Sínai-hegyen adott kinyilatkoztatásban Jahve (Isten) elrendelte. A 131 cm hosszú, 78 cm széles és magas, akácfából ácsolt ládát arannyal borították. A Frigyládát két rúd segítségével szállították, mivel a láda kézzel érintése tiltott volt. Aki csak hozzáért volna, arra lesújtott volna Isten átka. Jahve azt parancsolta, hogy a Frigyláda helyezzék bele a Tízparancsolatot tartalmazó törvénytáblákat,

illetve az izraelitákat a pusztai vándorlás idején tápláló égi eledelből, a mannából is tegyenek egy edénykében a ládába. A hosszú vándorlás végén a Szövetség ládáját a jeruzsálemi Templom belső szentélyében, a Szentek Szentjében helyezték el. Feltételezhető, hogy a babilóniai sereg összetörte a ládát, és aranyát a saját kegytárgyaikhoz használták fel – ez akkoriban elterjedt szokás volt.

BIZONYTALAN ÚTVONAL

A bibliai szövegekben Nabú-kudurri-uszur támadását követően nem említetetik a Frigyláda, bár a hagyomány nem zárta ki a reményt, hogy egyszer előkerülhet a szent tárgy. Például az Ószövetség (Makkabeusok II. könyve) megemlíti, hogy Jeremiás még időben elrejtette a Frigyládát a Nébó-hegyen (Jordániában), s az máig ott rejtezik. Mások Salamon Templomának romjai alatt keresik a Szövetség ládáját.

Amennyiben megmaradt a Frigyláda, leginkább Etiópiában kell keresni, ahol minden zsinagógában megtalálható a másolata. Ezt a nézetet vallja Graham Hancock brit kutató is. Eszerint a ládát I. Menelik (Salamon király és a legendás Sába királyné fia, Etiópia későbbi királya) ellopta a Templomból, s egy másolatot hagyott a szentélyben. A Frigyládát egy rövid ideig a Nílus Elephantine nevű szigetén őrizték, majd az etiópai Tana-tóban levő szigetre szállították. 800 évvel később vitték Aksumba, az ország legszentebb városába, ahol állítólag azóta is őrzik, mégpedig a Sioni Szűz Mária-templomban, amely az ortodox kopt keresztény egyházhoz tartozik. A templom főpapja az egyetlen ember, aki láthatja a Szövetség ládáját. Akadémikus körök azonban úgy tartják, hogy Menelik kitalált személy, s a hozzá kötődő történet a Frigyládáról középkori eredetű, a XIV. században keletkezett.

Fekete-Afrika zsidói

A dél-afrikai Zimbabwe, Malawi és Mozambik területén él a lemba nép, egy afrikai etnikai csoport. A lembák sémita jellegű hagyományokat ápolnak: egyistenhívők, a hét meghatározott napját Istenüknek szentelik, akit Nwali néven tisztelnek, és nem esznek disznóhúst. Különböző genetikai vizsgálatok igazolták, hogy Izrael egyik törzsével, a levitákkal állnak rokonságban. Őseik – akik a papságot alkották – bejáratosak voltak a Szentek Szentjébe. Ám más zsidó eredetű népcsoportok is élnek Afrikában: a Béta Izrael ('Izrael Háza') közösség tagjai, a falasák ('száműzöttek') Jemenből települtek át Etiópiába, s 1975-ben őket is bevonták a Hazatérés Törvénye (1948) hatálya alá, vagyis törvényesen bevándorolhattak őseik földjére. 1984-ben Izrael állam a Mózes-művelet keretében megkezdte „hazatelepítésüket”, majd amikor 1991-ben polgárháború tört ki Etiópiában, egy újabb „villámhadművelet” során 36 óra leforgása alatt több mint 14 000 etiópiai zsidót menekítettek át Izraelbe.

EMIGRÁNSOK

Az etiópiai zsidók (Béta Izrael, 'Izrael háza' közösség) többsége ma már Izraelben él, számuk megközelíti a százezret.

MŰVÉSZI MÁSOLAT

A Frigyládáról készült szép másolat a Virginia állambeli (USA) George Washington Szabadkőműves Nemzeti Emlékhely épületében látható.

A Szövetség ládája

A Frigyláda méretéről és anyagáról leírást a Kivonulás könyvében találunk. A negyven évig tartó vándorlás idején a szent láda haladt a menet élén, míg Izrael népe Palesztinába ért. A Frigyládát a csatákba is elvitték, mivel erejét oly hatalmasnak tartották, hogy pusztá jelenlétével megtizedeli az ellenséget.

AZ EMBEREK ÉLÉN

A Frigyláda vezette az emberek és a hadsereg menetét, közlekedtét a rituális kürt, a sófár hangja jelezte.

NAGY TISZTELETTEL ÖVEZVE

Amikor a Szövetség ládája úton volt, kék szövettel takarták le. Még azok sem láthatták, akik a vállukon hordozták, s mivel megérinteni is tilos volt, a szállításhoz két hosszú rudat erősítettek a ládára.

Egy templom óvta a ládát

A Kótábla-kápolna (balra) az akszúmi (Etiópia) Sioni Szűz Mária-templom szomszédságában áll, mely az ortodox kopt keresztény egyházhoz tartozik. Az etiópiai keresztény hagyomány szerint a Szövetség ládáját ebben a kápolnában őrzik, ahova csak férfiak léphetnek be, s csupán egy pap láthatja a ládát.

FELÉKESÍTVE

A ládát aranyburkolat fedte, a tetejét két kerub-figura díszítette. A szobrok alakja nem ismeretes, de talán állat-szerű formájuk lehetett. A Tízparancsot kőtáblái mellett a Frigyládában helyet kapott Áron rügyező botja és egy edényben némi manna is.

Egyéb hipotézisek

Leonardo da Vinci műve a torinói lepel?

Az ősfotográfia-elmélet (lásd a következő oldalon) hívei szerint a leplet Leonardo da Vinci készítette. Egyes kutatások azt támasztják alá, hogy csak egy kivételes géniusz lehetett képes ilyen munkára. Leonardo talán egy camera obscurát alkalmazott (ez a készülék nem ad tökéletes képet, viszont hasonlóképp torzítja a szövegre nyomtatott képet), a rögzítéshez

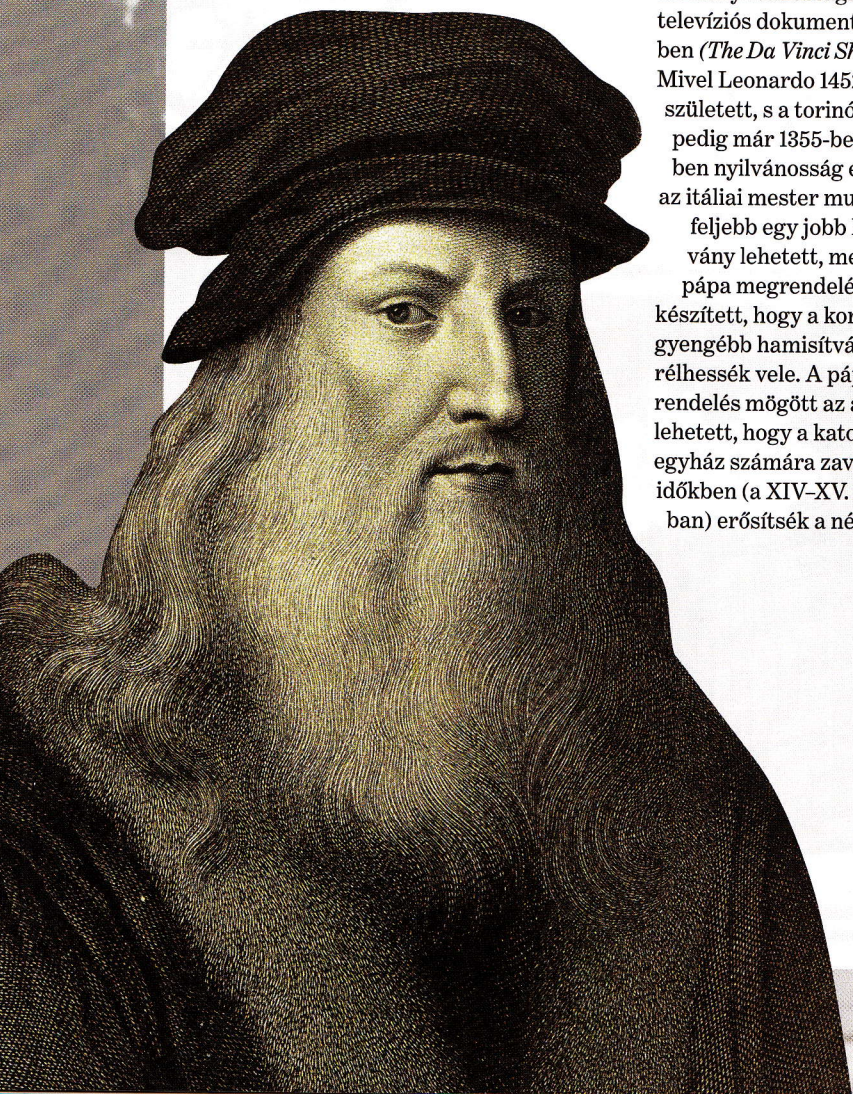
pedig egy csak általa ismert és 1519-ben vele együtt a sírba szállt vegyületet használt. Még azt is felvetették, hogy a leplen valójában Leonardo önportréja látható. Lillian Schwartz amerikai művésznő, aki arról híressült el az 1980-as években, hogy a *Mona Lisa* arcvonásaiban Leonardo egyik önarcképének hasonmását vélte felfedezni, a torinói lepelrel kapcsolatban is hasonló összehasonlítást végzett, s kijelentette, hogy a firenzei művész egy másik önarcképe kísértetiesen hasonlít a lepel férfiportréjára. Schwartz elméletét 2009-ben hozta nyilvánosságra egy brit televíziós dokumentumfilm-ben (*The Da Vinci Shroud*). Mivel Leonardo 1452-ben született, s a torinói lepel pedig már 1355-ben Lireyben nyilvánosság elé került, az itáliai mester munkája legfeljebb egy jobb hamisítvány lehetett, melyet a pápa megrendelésére készített, hogy a korábbi gyengébb hamisítványt lecserélhessék vele. A pápai megrendelés mögött az a szándék lehetett, hogy a katolikus egyház számára zavaros időkben (a XIV-XV. században) erősítsék a nép hitét.

A Grál Amerikában lenne?

A Szent Grál őrzésének és elrejtésének lehetséges helyei közé nemrégiben egy meglehetősen beképzett helyszín is bekerült: az amerikai kontinens. A *The Holy Grail in America* című dokumentumfilmben nyilvánosságra hozott hipotézis alapja egy 1898-ban Minnesota állam nyugati részén felfedezett és rúnákkal teleírt kőtábla. Úgy tűnik, a táblán különféle feliratok álltak, amelyek beszámoltak arról, hogy 8 gót és 22 norvég útra kelt nyugatnak, majd 14 nap után épségben meg is érkeztek. Feljegyezték, hogy az utazásra 1362-ben került sor. Ebből Andy és Maria Awes arra következtet, hogy abban az évben néhány templomos lovag indulhatott Amerikába, poggyászukban a kincsekkel – egy ilyen útra pár évtizeddel korábban módjuk sem lett volna. A kontinens déli csücskében, Argentínában élő Delphos nevű közösség – amely magát templomos lovagoknak vallja – azt állítja, hogy a rend már Kolumbusz érkezése előtt egy évszázaddal három várost alapított délen. A városok egyike az argentinai Chubut tartományban, a másik a Szent Mátás-öböl mellett épült, a harmadikat Chilében alapították Osorno város helyén.

HAMISÍTÓ

Ismeretlen férfi képmása Leonardo da Vincitől. Több szakember is úgy véli, ő készítette a ma ismert torinói leplet.

Lehet a Szent Lepel egy ős-fotográfia?

1993-ban Dél-Afrikában Nicholas Allen, a Port Elizabeth-i Egyetem szépművészet professzora előállt egy elmélettel, miszerint a torinói lepel egy kezdetleges fotóeljárással készült. Szerinte a korban ismerték már annyira a fényképezést, hogy lehetséges volt egy, a lepeléhez hasonló kép előállítás. Allen kísérleteinek eredményeként született több, a lepelre hasonlító fotóábrázolás is; különösen abban egyeznek meg vele, hogy a negatív kép részletgazdagabb a pozitívnál. A kutatási eredményekről Allen a *The Turin Shroud and the Crystal Lens* (A torinói lepel és a kristálylencse) című kötetében adott számot, 1998-ban. Az elméletet egy angol kutató, Keith Prince is górcső alá vette: egy vásznat

tojásfehérjéből és krómsó oldatából álló vegyülettel itatott át, majd keretre feszítve ezt a vásznat behelyezte a camera obscurába. Apró nyílást vágatott a ház egyik falába, és azon keresztül többórás expozícióval a másik szoba falára rögzítette egy gipsz mellszobor képét. Ezután kimosta a vásznat. A vegyületben levő tojásfehérje kimarta az anyagot. Amikor azonban újból átmosta a vásznat, hogy kivegye a tojásfehérjét és csak a folatok maradjanak, az eredmény nagyon hasonlított a torinói leplén kirajzolódó képhez. Barrie M. Schwartz, a lepel vizsgálatára létrejött projekt, a STURP hivatalos dokumentációs fotósa azonban 2000-ben kétségbe vonta Allen elméletét, kiemelve, hogy „még ha léteztek is az ilyen fejlett eljárásokhoz szükséges alapanyagok a korban, ez még nem bizonyítja, hogy bárki létre is hozta ezeket a technológiákat”.

Tévedhet a C-14 elemzés?

A szindonológusok kétségüket fogalmazzák meg azzal kapcsolatban, hogy nem lehet-e valamelyik lepelminta szennyezett, hiszen a mintákat egy olyan részből vágták ki, amelyet az 1532-es tűzvész megrongált. Ha a vászonra hamu került, az megváltoztathatta a C-14 arányát az adott darabkában, így tévesen határozhatták meg a korát. A tudósok többsége elutasítja, hogy a tűz miatt megváltozott volna a vászon bármely tulajdonsága. Mások azonban úgy vélik, hogy a mintákat a későbbi foltozásokhoz használt vászonból vették. Raymond Rogers vegyész elmondta, hogy birtokába került a mintavételhez kivágott szövet egy másik darabkája, s megerősítette, hogy az nem az eredeti lepelanyag volt.

SZENNYEZETT?

Az egyik lepelminta, amelyet radiokarbonos elemzésre a kijelölt laboratóriumokba küldtek.

Egyéb hipotézisek

A Grál esetleg nem anyagi természetű?

Ezt a kérdést olyan tradícionista szerzők vetették fel, mint például a francia René Guénon és az olasz Julius Evola. A legendák hősei által megélt kalandok a lélek megtisztulását szolgálják, míg az végül eljut az egyesülésig a Szent Grállal. Galahad lovag ezt mondta: „Itt elmélkedem a vakmerőség eredetéről és a tettek okairól.” René Guénon nézete szerint a Grál a legmagasabb szintű spirituális megértésbe beavatott („ezoterikus”) jelkép. „A halhatatlanság eledele” és „az örökkévalóság érzete”, amely révén misztikus tapasztalatot

szerezhetünk a fizikai világ változását elkendőző valóságról. „Noha különféle megjelenési formáját írták már le – szögezi le Guénon –, a Grál mindig és egyértelműen az isteni világ kifejeződése vagy megtestesülése.” Ebből a szempontból a kehely szimbolikája a szívvel hozható összefüggésbe, amely egyszerre jelképezi a középpontot és a lelket. Julius Evola, aki 1984-ben tette közzé *Il Mistero del Graal e la Tradizione Ghibellina dell'Impero* című könyvét, a Grál mítoszáat a lovagi beavatás allegóriájaként azonosította, miközben a Grál hagyományából kinőtt Artúr-mondakörben (s más pogány, például kelta eredetű mítoszokban) megfigyelhető szimbolizmus spirituális értékét is hangsúlyozta.

Vajon Amerikába került a Frigyláda?

Ezt a hipotézist Oscar Vallet vetette fel 2008-as könyvében (*El Arka de La Alianza*), noha kifejtette, hogy magyarázata korántsem tudományos jellegű. Ő a Frigyláda eltűnését a mormonokkal hozza kapcsolatba: a ládát Lehi pátriárka vitte Észak-Amerikába, őt a *Mormon könyve* említi. Lehi Kr. e. 600-ban kelt át a tengeren, és ott elrejtette a Frigyládát. Hogy hol, arra a kulcsot a pátriárka neve adja meg, akit az Ószövetség a 435-ik oldalon említ – ez a szám megegyezik Utah állam telefonos előhívószámával, s éppen itt találjuk a mormonok legnagyobb közösségét az Egyesült Államokban. Utahban van egy Nébó-hegy – Mózes az azonos nevű hegyről pillantotta meg az Ígéret Földjét. A Szövetség ládáját pontosan itt kellett, hogy elrejtse.

KELTA SERLEG

Az írországi Ardagh nevezetes kelyhe a XIII. századból. Az ezüstből készült, aranyfiligránnal és színes üveggel gazdagon díszített kehely egyértelmű kelta hatást mutat.

Vajon a Grál tényleg Jézus vérvonala lenne?

Vannak olyanok, akik szerint a Szent Kehely Krisztus titkos vérvonalát testesíti meg, vagyis maga a *sang real* ('királyi vér'). E teóriát a nagy sikerű *Holy Blood, Holy Grail* (1982) című, többszerzős mű bontotta ki. Az elmélet szerint, amelyet Dan Brown *A Da Vinci-kód* című bestsellere népszerűsített, Jézus nem halt meg a kereszten, hanem tovább élt, és feleségül vette Mária Magdolnát, aki fiat fogant a Megváltótól. A család a franciaországi Languedoc régióba menekült, ahol megszületett a fiuk, s ezzel egy rejtve folytatódó leszármazási vonal, amely máig töretlen. A VI. században az egyik germán eredetű törzsből felemelkedett Merovingok, Franciaország első uralkodó-dinasztiája állította, hogy ők e fiú törvényes leszármazottai. Ennek alapján hirdették, hogy „Isten kegyelméből” uralkodnak. A francia Pierre Plantard által alapított titkos társaság, a Sion-rend jogot formált a francia trónra, azt állítva, hogy a Merovingok leszármazottai. Az idők folyamán kiderült, hogy követelésük alaptalan.

Lehetséges, hogy nem Jézus arca lát- ható a torinói leplen?

A XX. században felvetődött új hipotézisek közé tartozik a Christopher Knight és Robert Lomas által a *The Second Messiah: Templars, the Turin Shroud, and the Great Secret of Freemasonry* című könyvben közreadott elmélet. Eszerint Jacques de Molay, a templomos Lovagrend nagymestere nem máglyahalált halt, ahogy a források állítják, hanem megfeszíteték, s az ő testének lenyomata került a torinói lepelre. Ennek kicsi a valószínűsége, mivel a keresztre feszítést mint kivégzési módot már korábban eltörölték, éppen azért, mert Jézust is így végezték ki. Egy másik elmélet szerint a nagymester képmása szándékosan került a lepelre, egyfajta titkos boszszúként az egyházzal szemben, amely felszámolta a rendet. Az eseménykrónika nem mond ellent e feltevésnek. Jacques Molay 1314-ben halt tűzhalált, s a lepel 1355-ben került a nyilvánosság elé.

A Szövetség ládája netán egy svájci bank széfjé- ben van?

A Frigyláda hollétével kapcsolatos legvalószínűbb elmélet szerint az ereklye Etiópiában található, ahol a kopt liturgia – évekig az államvallás – fontos elemét képviselte. 1974-ben Hailé Szelasszié császárt – feltételezhetően Salamon király és Sába királynő leszármazottját – egy kommunista forradalom elkergette. Pár évvel később, a politikai bizonytalanság légkörében, Szelasszié úgy döntött, hogy a Frigyládát titkon biztos helyre viteti: egy meg nem nevezett svájci bank széfjébe. Hailé Szelassziét 1975-ben orgyilkos ölte meg, miután Etiópiában letartóztatták, s leszármazottai közül senki sem jelentkezett a Frigyládaért.

A FRIGYLÁDA ÓRE

A Salamon király leszármazottjának tartott Hailé Szelasszié (jobbra), aki az Etióp Ortodox Egyház feje volt, oltalmába vette a Szövetség ládáját, amelyet a helyi hagyomány szerint Etiópiában őriznek.

Más látnivalók

JERUZSÁLEM

IZRAEL

Jézus élete utolsó éveit Jeruzsálemben, az egyistenhívő vallások szent városában töltötte. A Szent Sír-templom azon a helyen áll, amelyet a hagyomány a Kálvária-dombbal (más néven a Golgotával) azonosít, ahol Jézust keresztre feszítették. Úgy tartják, a templom Jézus sírja fölé épült. Az Utolsó Vacsora terme (Cenaculum, vagy „emeleti szoba”) a Sion-hegyen található.

OVIEDO

SPANYOLORSZÁG

A San Salvador-székesegyházban őrzik az oviedói arckendőt – a hagyomány szerint ezzel takarták le Jézus arcát, mielőtt a sírba tették. A kendőt 840-ben az ereklye számára épített kápolnában helyezték el.

A vásznon vérfoltok láthatók, de arcmás nincs rajta.

VALENCIA

SPANYOLORSZÁG

A valenciai székesegyházban őrzik a XV. század óta a kelyhet, amelyet sokak szerint Jézus használt az Utolsó Vacsorán. Számos pápa használta hivatalos áldozókehelyként, köztük II. János Pál és XVI. Benedek is ezzel misézett a valenciai katedrálisban.

SCHATZKAMMER

BÉCS, AUSZTRIA

Nemcsak a Német-római Birodalom csodálatos ékszereit őrzik a bécsi Kincstárban, hanem a Szent Lándzsa-ereklyét és a Szent Kereszt egy darabkáját, valamint a korábban a Szent Grálként tisztelt kelyhet is.

Torino városa

A KATEDRÁLIS

A torinói leplet 1578 óta a Keresztelő Szent Jánosnak szentelt reneszánsz székesegyházban őrzik, a szent lepelnek szentelt kápolnában. A torinói katedrális a katolikus egyház egyik legfontosabb zarándokhelye, főleg a lepel nyilvános kiállításai idején. Erre azonban rendszertelenül és ritkán kerül sor. Amikor 1978-ban öt héten át volt látható a lepel, mintegy 3,5 millió ember kereste fel a katedrális.

A KÁPOLNA

A XVII. században Guariano Guarini által barokk stílusban épített Capella della Sacra Sindone, vagyis a Szent lepel-kápolna gyönyörű kupolával rendelkezik. Ebben a kápolnában tárolják a leplet kiterítve egy hosszú urnában, letakarva. A kiállítások idejére azonban egy mozgatható urnába helyezik, amelyben vízszintesen és függőlegesen is bemutatható.

MÁS LÁTVÁNYOSSÁGOK

Az északkelet-olaszországi Piemont megyében fekvő Torino városát északról és nyugatról az Alpok öleli. A várost gazdag kultúrája és erős ipara tette híressé. Vanak színvonalas múzeumai, például az Egyiptomi Múzeum, kihagyhatatlan a Nemzeti Filmmúzeumnak helyet adó Mole Antonelliana és a Királyi Palota, illetve az Egyiptomi Múzeummal egy épületben található Sabauda-képtár.

Róma, a katolicizmus szíve

A katolikus egyház legjelentősebb kincseit a Vatikánon kívül Rómában őrzik. A Jézussal összefüggésbe hozható ereklyék fő őrzési helye a Jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilika és a Lateráni Szent János-főszékesegyház (a képen). A város területén több más bazilika is található, közülük a városfalakon kívüli Szent Pál-székesegyház, a Szentszék területén kívüli birtoka.

LANGUEDOC

FRANCIAORSZÁG

Franciaország eme történelmi régiója, amelynek székhelye Toulouse, a kathar eretnek mozgalom központja volt. A katharok követőit a pápa kiközösítette, majd a XIII. század elején az albigenes keresztes hadjáratok során legyilkolták őket. A régió több kastélyát tartják úgy számon, mint ahol a Szent Grált vagy a Szövetség ládáját elrejtették.

SENTE PÉTER-BAZILIKA

VATIKÁN

A Róma városában álló székesegyház számos nagy jelentőségű relikviát őriz. A Szent Péter-bazilikában található a legtöbb keresztény tárgy, többek közt a Kereszt darabkái, Veronika kendője, illetve különböző korok szentjeitől származó sok más ereklye.

GENOVA

OLASZORSZÁG

Ebben a városban két jelentős ereklye található: a Sacro Catino (Szent Kehely), amelyet a genovai székesegyház kincstárában őriznek, valamint a San Bartolomeo degli Armeni-templomban található Genovai Szent Képmás, amelyet sokan a Mandülionnal azonosítanak.

TOPKAPI-PALOTA

ISZTAMBUL, TÖRÖKORSZÁG

Az Oszmán Birodalom, majd a Keletrómai (Bizánci) Birodalom fővárosa nemcsak az iszlám legszentebb ereklyéivel büszkélkedhet, hanem olyan fontos keresztény relikviákat is őriznek itt, mint Mózes botját és József fejfedőjét.

Irodalom

Alianak, George – Herón, Josua: *La Sábana Santa y otros lienzos sagrados*. Edimat, Madrid, 2007.

Evola, Julius: *El misterio del Grial*. Plaza and Janes, Barcelona, 1975.

Godwin, Malcolm: *El Santo Grial*. Emecé Editores, Barcelona, 1994.

Helmelt, Robert – Díaz Sánchez, Javier: *La búsqueda del Santo Grial*. Grijalbo, Buenos Aires, 2003.

Jazar, Daniel: *La Sábana Santa y otros enigmas religiosos*. Andrómeda, Buenos Aires, 2009.

Jung, Emma – Von Franz, Marie-Louise: *La leyenda del Grial*. Editorial Kairós, Barcelona, 1999.

Markale, Jean: *La Búsqueda del Grial*. Tikal Ediciones, Girona, 1995.

Matthews, John: *El Santo Grial*. Debate, Madrid, 1988.

Ponsoye, Pierre: *El Islam y el Grial*. José J. de Olañeta, editor, Palma de Mayorca, 1984.

Rhan, Otto: *Cruzada contra el Grial*. Hiperión, Madrid, 1986.

Ritmeyer, Leen – Ritmeyer, Kathleen: *Secrets of Jerusalem's Temple Mount*. Biblical Archaeology Society, Washington, 1998.

Troyes, Chrétien de: *El Cuento del Grial y sus continuadores*. Siruela, Madrid, 1989.

Vallet, Óscar: *El Arca de la Alianza*. Edimat, Madrid, 2007.

A TORINÓI LEPEL

Kossuth Kiadó

A kiadás alapja

GREAT ENIGMAS OF HISTORY
The Shroud of Turin and other christian mysteries

Editorial Sol 90, Barcelona

Fordította Medgyesy Zsófia

Szerkesztette Rappai Zsuzsa

Borítóterv Csermák Annamária

Kiadói programvezető Szuba Jolanta

Kiadói programkoordinátor Balázsi Szilvia, Winter Angéla

ISBN 978-963-09-7821-7

Minden jog fenntartva

© Editorial Sol 90 2013

© Kossuth Kiadó 2014

© Hungarian translation Medgyesy Zsófia 2014

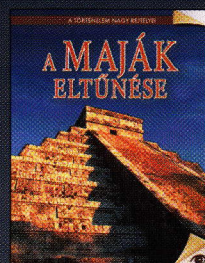
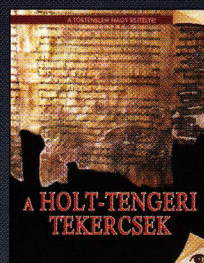
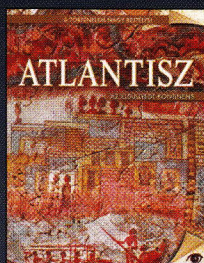
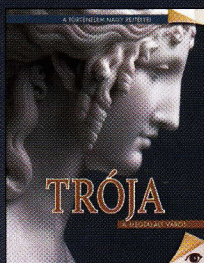
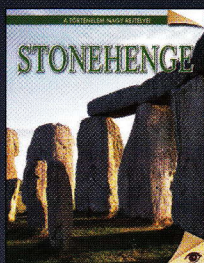
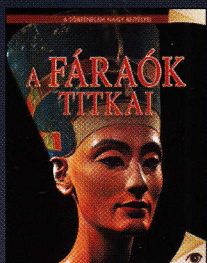
Felelős kiadó Kocsis András Sándor
a Kossuth Kiadó Zrt. elnök-vezérigazgatója
A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
Műszaki vezető Badics Ilona
Nyomdai előkészítés Veres Ildikó
Korrektor Török Mária

 magyar
nyomdaipari
NYOMDA- ÉS PAPIRIPARI SZÖVETSÉG

A nyomtatás és a kötés a debreceni nyomdászat több mint
négy évszázados hagyományait őrző Alföldi Nyomda Zrt. munkája
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

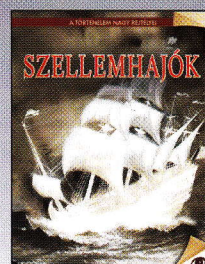
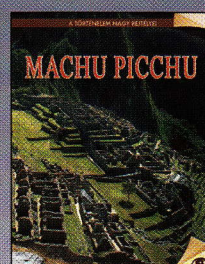
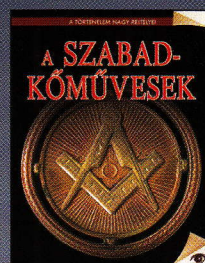
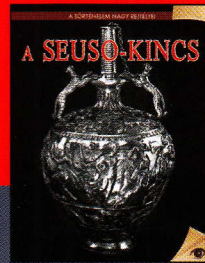
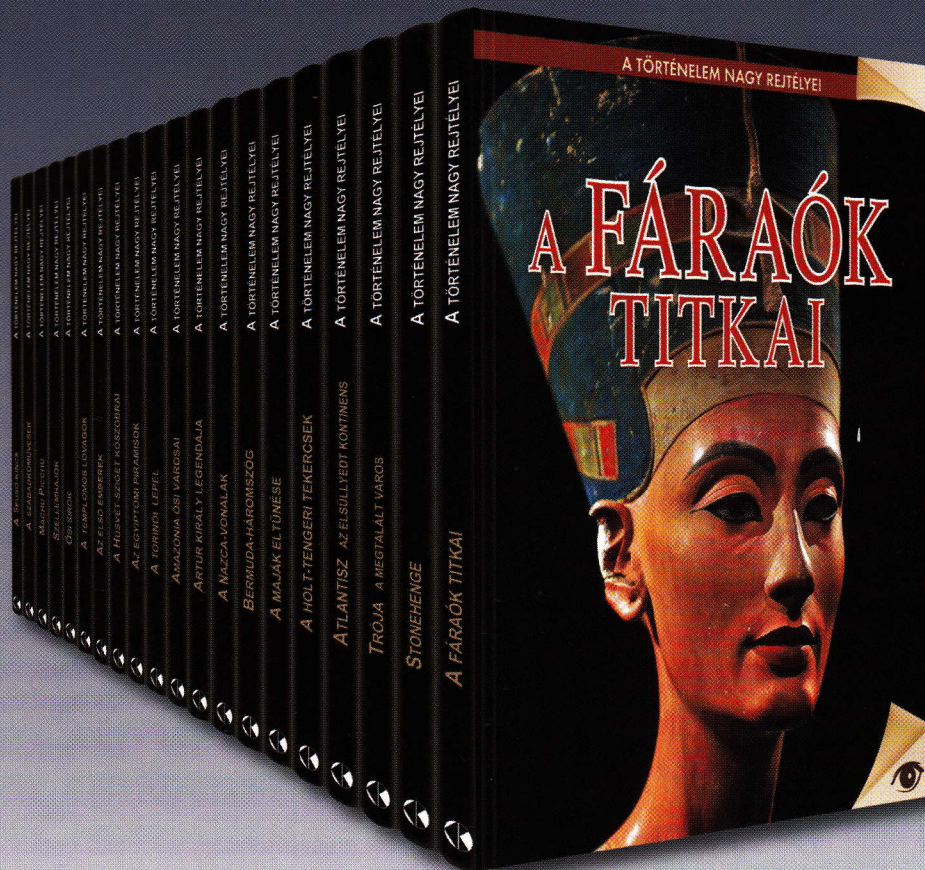
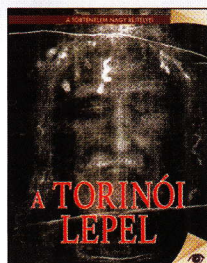
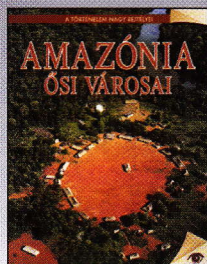
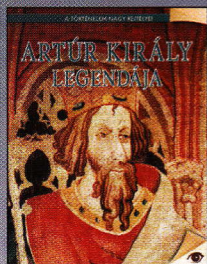
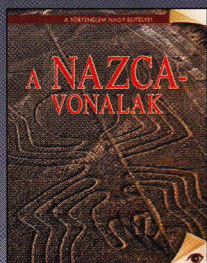
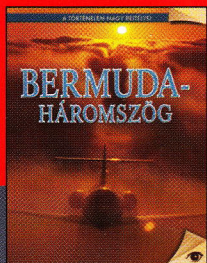
www.kossuth.hu / e-mail: kiado@kossuth.hu

TÉNYEK • TITKOK • LEGENDÁK

A TÖRTÉNELEM NAGY REJTÉLYEI

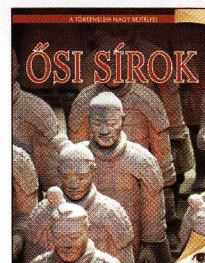
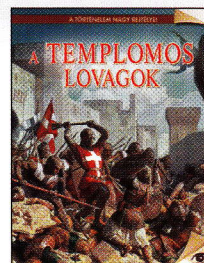
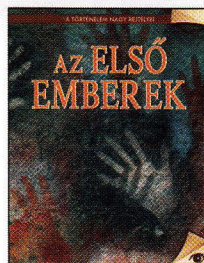
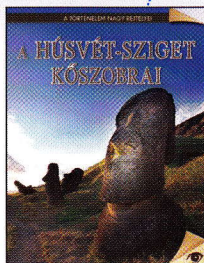
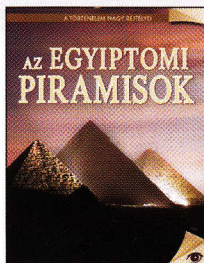

A Kossuth Kiadó új 20 kötetes sorozatát keresse az újságárusoknál vagy fizesse elő kedvezményesen:

www.kossuth.hu

A Kossuth Kiadó Vevőszolgálat:

Telefon/fax: 06/1-225-8400, 225-8401, 201-9582 • kossuthvevoszolga@t-online.hu

A TÖRTÉNELEM

NAGY REJTÉLYEI

1. A FÁRAÓK TITKAI
2. STONEHENGE
3. TRÓJA. A MEGTALÁLT VÁROS
4. ATLANTISZ. AZ ELSÜLLYEDT KONTINENS
5. A HOLT-TENGERI TEKERCSEK
6. A MAJÁK ELTŰNÉSE
7. BERMUDA-HÁROMSZÖG
8. A NAZCA-VONALAK
9. ARTÚR KIRÁLY LEGENDÁJA
10. AMAZÓNIA ŐSI VÁROSAI

11. A TORINÓI LEPEL
12. AZ EGYIPTOMI PIRAMISOK
13. A HÚSVÉT-SZIGET KŐSZOBRAI
14. AZ ELSŐ EMBEREK
15. A TEMPLOMOS LOVAGOK
16. ŐSI SÍROK
17. SZELLEMHAJÓK
18. MACHU PICCHU
19. A SZABADKŐMŰVESEK
20. A SEUSO-KINCSEK

KOSSUTH KIADÓ
www.kossuth.hu | e-mail: kiado@kossuth.hu

1290 Ft

